

Regionale probleemanalyse vsv regio ZO-Brabant

In opdracht van de gemeente Eindhoven

Eindrapport

Erik Keppels

Ton Eimers

Nijmegen, 15 mei 2012

© 2012 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

Deel I – Belangrijkste uitkomsten, conclusies en aanbevelingen	1
1 Inleiding	3
2 Belangrijkste uitkomsten van de kwantitatieve analyses	4
3 Zes vsv-thema's	7
4 Speerpunten ten behoeve van het onderwijsprogramma 2012-2015	17
Deel II – Kwantitatieve analyses	21
1 Inleiding	23
2 Analyse vsv-percentages en norm/streefcijfers	25
2.1 Ontwikkeling vsv-percentages tussen 2005-2006 en 2009-2010	25
2.2 Vsv-percentages versus norm- en streefwaarden	28
3 Analyse vsv in het mbo	33
3.1 Vsv-percentages 2009-2010 mbo	33
3.2 Uitvalredenen mbo	39
3.3 Schooluitval op mbo-3/4	41
3.4 Nieuwe vsv-ers in het mbo naar leerjaar	41
3.5 Dossieronderzoek ROC Eindhoven	43
4 Analyse vsv in het vo	47
4.1 Vsv-percentages 2009-2010 vo	47
4.2 Uitval bovenbouw havo/vwo	49
5 Analyse vsv naar achtergrondkenmerken	55
6 Analyse verzuim en verzuimbeleid	59
7 Voorlopige vsv-cijfers 2010-2011	63
8 Conclusies deel II	65
Bijlage 1 – Categorisering van uitvalsredenen	69
Bijlage 2 – Inventarisatie wensen schoolcontactpersonen VSV	73

Deel I

Belangrijkste uitkomsten, conclusies en aanbevelingen

1 Inleiding

Het ministerie van OCW stuurt haar vsv-beleid voornamelijk op cijfers. De invulling van het vsv-beleid laat zij over aan de 39 RMC-regio's in Nederland. Het ministerie gaat convenanten aan met elke individuele RMC-regio. De vorige convenantperiode 2008-2011 is afgelopen en de nieuwe convenantperiode 2012-2015 breekt aan. Als onderlegger van het nieuwe vsv-convenant vraagt het ministerie om een regionale probleemanalyse (RPA). Voor deze analyse is een handreiking verschenen, waarin is aangegeven welke onderdelen in de analyse aan bod moeten komen. Nieuw voor het convenant zijn de norm- en streefwaarden vsv die per onderwijstype zijn geformuleerd. Uit de RPA moet blijken waar knelpunten zitten en op welke manier die knelpunten aangepakt kunnen worden.

De regionale probleemanalyse vsv Zuidoost-Brabant is in twee delen opgesplitst. In deel II zijn de kwantitatieve analyses op de vsv-cijfers weergegeven. Deel II schijnt allereerst haar licht op de vindplaatsen van vsv. In verdiepende analyses is vervolgens de achterliggende problematiek in beeld gebracht. De *belangrijkste uitkomsten uit de kwantitatieve analyses* zijn in paragraaf 7 van deel II weergegeven en worden in deel I samengevat, zie paragraaf 1.

Met de uitkomsten uit de kwantitatieve analyses zijn een *zestal vsv-thema's* – c.q. problematieken en doelgroepen – in kaart gebracht waar verbetering van de ondersteuning aan jongeren noodzakelijk is.

1. Signalering van vsv en doorverwijzing naar de tweedelijnszorg.
2. Uitval in de bbl.
3. Studiekeuzeproblematiek, uitval mbo-3/4.
4. Zorgstructuur van het onderwijs (intern en extern) in het algemeen, en zorgstructuur gericht op overbelasten in het bijzonder.
5. Mbo-niveau 1, inrichting entreeopleidingen.
6. Uitval havo / vwo bovenbouw.

Vsv-experts van diverse vo- en mbo-instellingen en gemeenten hebben zich tijdens een bijeenkomst gebogen over de thema's. In de expertmeeting is de problematiek per thema besproken, is achterhaald welke actie al wordt ondernomen om vsv te bestrijden binnen het betreffende thema en is bediscussieerd wat daarbij goed, dan wel niet goed werkt. Vervolgens hebben experts zich gebogen over welke acties ondernomen moeten worden om er voor te zorgen dat de juiste ondersteuning geboden kan worden.

Naar aanleiding van de expertmeeting en de analyse van de cijfers is per thema een bondige samenvatting van de problematiek gegeven. Vervolgens zijn per thema oplossingen geboden die richting geven aan de doelstelling dat alle jongeren in de regio de noodzakelijke ondersteuning kunnen krijgen. De uitkomsten zijn in dit deel I van de RPA weergegeven, zie paragraaf 2.

De lijst van thema's en bijbehorende oplossingen is relatief omvangrijk. Ten behoeve van de invulling van het onderwijsprogramma voor de nieuwe convenantperiode 2012-2015 zijn daarom een *viertal speerpunten* benoemd, zie paragraaf 3.

2 Belangrijkste uitkomsten van de kwantitatieve analyses

Uit de regionale probleemanalyse blijkt dat regiobreed het percentage nieuwe vsv-ers te hoog is in vergelijking met de landelijke normen. In vergelijking met andere RMC-regio's valt vooral op dat er sinds 2005-2006 te weinig progressie is geboekt om vsv terug te dringen. We zien dan ook in de lijst met vsv-percentages dat Zuidoost-Brabant haar plaats bovenin de middenmoot (2005-2006) heeft moeten verruilen voor een plaats onderin de middenmoot (2009-2010). De kwantitatieve analyses laten de vindplaatsen van vsv en de achtergronden van vsv zien. Hier volgt een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten van de kwantitatieve analyses¹.

1. De problematiek in Zuidoost-Brabant is het grootst op het mbo. Op de bbl niveau 2 is er sprake van een toename van het aantal nieuwe vsv-ers tussen 2005-2006 en 2009-2010, namelijk met 13,5 procent. Dat is geen goede ontwikkeling en met een vsv-percentage van 17,5 procent wordt ook niet voldaan aan de norm van 13,5 procent voor 2012-2013. Deze norm zal in 2014-2015 10 procent bedragen. Ook in absolute aantallen is de bbl-2 omvangrijk met 278 nieuwe vsv-ers in 2009-2010. Van alle vsv in de bbl is verreweg het merendeel (278 of 63% v/d 441) te vinden op niveau 2. Er is meer inzet nodig om vsv in de bbl terug te dringen.
2. De prestaties op mbo-3/4 in Zuidoost-Brabant zijn beter dan de gemiddelde Nederlandse RMC-regio. Zij voldoen echter niet aan de normen en het ministerie wil het vsv sterk terugdringen. Het ministerie is van mening dat leerlingen op niveau 3 en 4 in staat zouden moeten zijn om een startkwalificatie te behalen. De hogere mbo-niveaus verdienen daarom prioriteit. In absolute aantallen komen op niveau 3 en 4 ook de meeste vsv-ers voor, namelijk 638 nieuwe vsv-ers in 2009-2010 op een totaal van 1.413 in het mbo als totaal. De grootste aantallen vsv-ers zijn te vinden op bol-4: 368.
Uit de analyse van de uitvalredenen in Zuidoost-Brabant blijkt dat vooral op de hogere mbo-niveaus winst te behalen is. In 65 tot 70 procent van de uitval op mbo-3/4 heeft de mbo-instellingen een bepaalde invloed. Zo'n 35 à 40 procent op mbo-3/4 valt uit om redenen die met de studie- en beroepskeuze te maken hebben. Daarbovenop valt nog ruim een kwart uit om persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe niets aan kan doen, maar waar zij wel met opvang een positieve rol kan spelen om uitval te voorkomen.
3. Vsv op mbo niveau 1 vormt een speciaal geval. Immers, bij het succesvol doorlopen van de opleiding is toch sprake van vsv, aangezien met een diploma op niveau 1 geen startkwalificatie is behaald. Voor de vsv-ers op niveau 1 is dus niet duidelijk of een diploma is behaald of niet. Van de niet vsv-ers is weer niet duidelijk of ze nog op dezelfde opleiding zitten of op een andere. Kortom, op dit moment is het succes van de mbo-1 opleiding niet goed te bepalen op basis van alleen de vsv-cijfers. Daarvoor is in ieder geval meer inzicht nodig in de plaatsen waar vsv-ers zich bevinden: nog steeds in de mbo-1 opleiding; doorgestroomd naar een mbo-2 of andere opleiding; op de arbeidsmarkt met een baan; op de arbeidsmarkt zonder baan.

1 Zie deel II, paragraaf 7, voor de gehele set van belangrijke uitkomsten van de kwantitatieve analyses.

Dat het succes van mbo-1 niet goed te bepalen is, maakt het overigens opmerkelijk dat er voor mbo-1 een norm is gesteld. Uit de norm zou je kunnen afleiden dat het ministerie als doel heeft zoveel mogelijk niveau 1 deelnemers door te laten stromen naar niveau 2. Daarbij speelt ook de afschaffing van de drempelloze instroom in mbo-2 en komst van de entreeopleiding als toegangsopleiding voor mbo-2.

4. De zorg in en om het onderwijs dient alle groepen te kunnen ondersteunen. Dat houdt in dat de RMC-regio in staat met zijn om op de uiteenlopende behoeften van diverse (groepen) individuen in kan spelen. Inspelen op zowel lichte problematiek, bijvoorbeeld wanneer het puur en alleen gaat om studiekeuzeproblematiek, als op de zware problematiek van overbelasten. Overbelasten zijn deelnemers bij wie de belasting van diverse problemen zo groot is dat er problemen in de studie ontstaan. Het dossieronderzoek bij ROC Eindhoven wijst uit dat meer dan 80 procent van de deelnemers in de tweedelijnszorg overbelast is. Overbelasten komen op alle niveaus voor.
5. Circa 20 procent van de uitvallers blijkt uit onderzoek een traject te volgen in de tweedelijnszorg van ROC Eindhoven en het merendeel van de zorgdeelnemers van ROC Eindhoven is overbelast. Het is dus voornamelijk de lichte problematiek die niet wordt gevangen door de tweedelijnszorg. Ook wanneer de zorg niet specifiek gericht is op jongeren met gedrags- en of persoonlijke problematiek, blijken vooral zwaar of overbelaste jongeren geholpen te worden. Dat vooral zware problematiek wordt gesignaleerd wil niet zeggen dat *alle* zware problematiek wordt gesignaleerd. Uit overeenkomstige onderzoeken in onder andere Utrecht blijkt dat ook zware problematiek niet altijd wordt gesignaleerd.
6. De vsv-problematiek is op het vo minder groot dan op het mbo. Inclusief de verwachtedaling van het aantal nieuwe vsv-ers als gevolg van de vernieuwde meetsystematiek liggen de vsv-percentages op het vo in 2009-2010 reeds onder de prestatienormen in de gehele convenantperiode 2012-2015.
7. De uitval in de havo/vwo bovenbouw in Zuidoost-Brabant ligt dicht bij de norm. Het vsv-percentage van alleen de vwo bovenbouw ligt met 0,7 procent het dichtst bij de norm. Als de witte vlekken in beeld zijn gebracht zal het zelfs onder de norm van 0,5 procent komen te liggen, zo is de verwachting van het ministerie. Het vsv-percentage van alleen de havo bovenbouw ligt hoger, namelijk op 1,2 procent.
Er is een nadere analyse gepleegd op de ongediplomeerde uitstroom (niet per se vsv!) van de havo en vwo bovenbouw in Zuidoost-Brabant in het schooljaar 2010-2011. Het grootste deel (68%) van de ongediplomeerde vwo-verlaters stroomt af naar de havo. Van de ongediplomeerde havo-verlaters vertrekt ruim meer dan de helft (56%) naar het mbo. Deze uitval heeft bepaalde oorzaken, een deel van de ongediplomeerde havo-verlaters kampt met een bepaalde problematiek. De doorstroom van ongediplomeerde havo-verlaters naar het mbo verlegt dan ook de problematiek van het vo naar het mbo. Tevens blijkt uit de analyse dat een kwart van de ongediplomeerde havo-verlaters reeds een vmbo-t/mavo diploma in bezit heeft.

Op basis van de uitkomsten uit de kwantitatieve analyses zijn zes inhoudelijke vsv-thema's – c.q. problematieken en doelgroepen – geformuleerd waar verbetering van de ondersteuning aan jongeren noodzakelijk is. De zes vsv-thema's zijn:

Thema 1. Signalering van vsv en doorverwijzing naar de tweedelijnszorg.

Thema 2. Uitval in de bbl.

Thema 3. Studiekeuzeproblematiek, uitval mbo-3/4.

Thema 4. Zorgstructuur van het onderwijs (intern en extern) in het algemeen, en zorgstructuur gericht op overbelasten in het bijzonder.

Thema 5. Mbo-niveau 1, inrichting entreeopleidingen.

Thema 6. Uitval havo / vwo bovenbouw.

Per thema is de problematiek belicht en worden oplossingen gegeven om de vsv-problematiek nog beter te bestrijden.

3 Zes vsv-thema's

Thema 1: signalering van vsv en doorverwijzing naar de tweedelijnszorg

Uit een verdiepend onderzoek bij ROC Eindhoven² blijkt dat circa 20 procent van de uitvallers (niet per se vsv-ers!) uit de schooljaren 2008-2009 tot en met 2010-2011 een traject heeft gevolgd in de tweedelijnszorg³ van ROC Eindhoven. Hoewel uit ervaring blijkt dat dit percentage een onderschatting is, is het duidelijk dat een groot deel van de uitvallers niet bekend is in de tweedelijnszorg en dat een belangrijk deel van de problematiek niet wordt gesignaleerd. Uit nadere analyse blijkt vooral dat de zware problematiek wordt gesignaleerd. Dat wil overigens niet zeggen dat alle zware problematiek wordt gesignaleerd. Uit overeenkomstige onderzoeken in onder andere Utrecht blijkt dat ook zware problematiek niet altijd wordt gesignaleerd.

Een verklaring voor het niet signaleren van een deel van de uitval is de 'geruisloze uitval' in de zomer. Het betreft jongeren die gedurende het schooljaar nauwelijks opvallen, vaak ook redelijke resultaten halen, maar plots na de zomer niet meer komen opdagen.

Voor een deel ligt de verklaring bij het moment van signaleren door de eerstelijnszorg (docenten, LOB). De professionals in de eerste lijn zijn niet gespecialiseerd om problemen te signaleren. Daarbij heeft het niet altijd de hoogste prioriteit en kan er in individuele gevallen sprake zijn van onwil.

Een derde verklaring ligt in het niet of niet tijdig doorverwijzen van probleemjongeren naar de tweedelijnszorg. Veel gehoord argument hierbij is dat de professional in de eerste lijn te lang probeert om zelf de deelnemer te helpen. Dit argument geldt overigens ook voor de verwijzing van tweedelijnszorg naar de externe derdelijnszorg. Mogelijk is de professional in de eerste lijn niet goed bekend met het aanbod in de tweede lijn, is het verwijsprotocol niet aanwezig of onduidelijk.

Oplossingen⁴

Oplossingen lijken zich vooral te moeten richten op het verbeteren van de systematiek van signaleren en doorverwijzen. Een voorbeeld: alle deelnemers, die de onderwijsinstelling ongediplomeerd dreigen te verlaten, krijgen een gesprek met een begeleider, het zogenoemde exitgesprek. Het exitgesprek moet duidelijk maken wat de reden is van uitval. Vervolgens moet met de leerling/deelnemer een loopbaanplan gemaakt worden waarin opleiding of zorg of een combinatie van beide een rol kunnen hebben. Een betere zorgstructuur is daarbij nodig, zie ook thema 4.

De registratie van verzuim is een instrument om problemen in een vroeg stadium te signaleren. Het verzuimbeleid in de regio Zuidoost-Brabant heeft zich de afgelopen jaren gekenmerkt door

2 Ook de mbo-instellingen ROC Ter AA, Helicon / De Groene Campus, De Rooi Pannen en De Eindhovense School / Sint Lucas hebben hun medewerking verleend in het voortraject van het betreffende (dossier)onderzoek. Door het korte tijdsbestek waarin het onderzoek uitgevoerd diende te worden i.c.m. verdraging in het voortraject is besloten om het dossieronderzoek alleen bij de grootste instelling – ROC Eindhoven – voort te zetten.

3 Met tweedelijnszorg wordt elke vorm van zorg in de onderwijsinstelling bedoeld, zoals extra begeleiding of ondersteuning, aanvullende of vervangende programma's, hulpverlening of schoolmaatschappelijk werk, studiekeuzeprogramma's of -oriëntatie, ambulante begeleiding door derden etc.

4 Voor meer oplossingsrichtingen uit de praktijk – geformuleerd door contactpersonen VSV – wordt verwezen naar bijlage 2.

het uniformeren van de aanpak en het verbeteren van de samenwerking van de regionaal betrokken partijen. Het gebruik van het Digitale Verzuimloket is verplicht gesteld sinds 1 augustus 2009. Over het algemeen wordt het loket in Zuidoost-Brabant goed gebruikt. In het mbo wordt nog niet alle ongeoorloofde verzuim gemeld en ook niet altijd tijdig. Tussen de afdeling Leerlingenzorg en ROC Eindhoven wordt aan een inhaalslag gewerkt.

In de preventie van vsv is het van belang dat problemen gesignaleerd worden op het moment dat ze ontstaan. Dat houdt in dat vooral docenten beter toegerust moeten zijn om problemen van hun leerlingen te signaleren en de mogelijkheden moeten hebben om deze informatie te delen met en over te dragen aan de bevoegde professionals in de onderwijsinstelling. Daartoe is het nodig dat de tweede lijn goede ondersteuning geeft naar docenten en de deskundigheid van docenten bevordert met betrekking tot signalering en oplossen of van problemen ('ontzorgen'). Docenten moeten bekend zijn met het aanbod in de tweede lijn. Zorg ook voor terugkoppeling vanuit de tweede lijn richting docenten.

Thema 2: uitval in de bbl

De uitval in de bbl is te hoog. Op basis van de laatste vsv-cijfers van 2010-2011 bevindt de grootste groep zich op niveau 2, het gaat om 215 nieuwe vsv-ers⁵ in Zuidoost-Brabant. Dit is 66 procent van alle nieuwe vsv-ers in de bbl. De helft van nieuwe vsv-ers in bbl-2 komt uit de sector techniek. Met een vsv-percentages van 15,4 procent in 2010-2011 wordt daarbij niet voldaan aan de – door het ministerie – gestelde norm van 13,5 procent voor 2012-2013. Deze norm zal in 2014-2015 10 procent bedragen.

Een deel van de problematiek rondom uitval in de bbl is specifiek van aard: uit de verdiepende analyse naar uitvalredenen blijkt dat ruim een kwart van de uitval te wijten is aan problemen rondom de werkplek en rondom de begeleiding vanuit de onderwijsinstelling. Dat komt onder meer doordat de onderwijsinstelling minder goed zicht heeft en minder goed grip heeft op de bbl-specifieke uitvalproblematiek.

Deels ligt de oorzaak op de arbeidsmarkt. In economisch slechte tijden zijn er niet voldoende (passende) werkplekken⁶, in economisch goede tijden is er sprake van groenpluk.

Deels ligt de oorzaak bij andere factoren, zoals bij de matching van leerwerkplekken en deelnemers⁷, het niet passen binnen het bedrijf, de omslag van de schoolcultuur naar de werkcultuur, het niet volwaardig ingezet worden door de werkgever of faillissement van het bedrijf.

Deels ligt de oorzaak bij een gebrekkige begeleiding van de bbl'er. De begeleiding van de bbl'er is primair de taak van het bedrijf. De onderwijsinstelling heeft minder goed zicht op de ontwikkeling van de deelnemer. Daardoor is ook de begeleiding vanuit de school lastiger te organiseren. De frequentie en intensiteit van de begeleiding vanuit school is, zo blijkt uit meerdere onderzoeken, dan ook onvoldoende. Volgens de geraadpleegde experts komt het voor dat bijvoorbeeld verzuim op de werkplek niet (tijdig) bekend is bij de onderwijsinstelling. In het geval de deelne-

5 Het totale aantal nieuwe vsv-ers in Zuidoost-Brabant bedraagt 1.993 in 2010-2011, waarvan 1.323 uit het mbo en 670 uit het vo.

6 Volgens de schoolcontactpersonen VSV is de recessie een belangrijke oorzaak van uitval met name voor zeer onbekwame werknemers / bbl-ers.

7 Voorbeeld: bij de zorgopleidingen is de uitval volgens de schoolcontactpersonen VSV te wijten aan de combinatie school / werk / gezin, onder andere vanwege de verschillende diensten.

mer bepaalde problemen heeft en de begeleiding niet adequaat is kan dit tot uitval en tot vsv leiden.

*Oplossingen*⁸

Oplossingen zijn in diverse richtingen mogelijk. De onderwijsinstelling moet de zoektocht naar een passende werkplek intensiveren. Dat begint bij een goede intake om scherp te krijgen wat een deelnemer echt wil en kan.

Groenpluk is nu vaak niet in beeld. De eerste stap zou moeten zijn om groenpluk wel in beeld te krijgen. Door met *alle* ongediplomeerde uitstromers een exitgesprek te houden zou groenpluk gedetecteerd moeten worden. Vervolgens moet dan nog gepaste actie worden ondernomen. In ieder geval moet de deelnemer gewezen worden op de nadelen van het niet behalen van een startkwalificatie.

Leerbedrijven die deelnemers stelselmatig onvolledig en onjuist inzetten moeten op de zwarte lijst gezet worden. Voor de meer 'zachte' problemen in de werksfeer en de overgangsproblematiek van het schoolse naar het werk zou het goed zijn als deelnemers in een vroeg stadium werknemersvaardigheden opdoen en kunnen wennen aan de werksfeer- en cultuur. Een verplichte stage in het vierde jaar van het vmbo na het examen wordt door de experts als een nuttige oplossing gezien. Eventuele problemen met gemaakte keuzes moeten vroegtijdig gesignaleerd worden. Indien tijdens de kennismakingstage blijkt dat de gemaakte keuze voor opleiding/beroep verkeerd was, kan snel worden opgetreden, zodat de deelnemer bij het begin van het nieuwe schooljaar alsnog een goede start kan maken.

Als laatste zou nog eens kritisch gekeken kunnen worden naar het begeleidingsmodel voor bbl-ers. Creatieve oplossingen zoals het gebruik van sociale media als blogs, facebook en hyves kunnen de begeleiding verbeteren. Weliswaar vervangt dit niet de 'echte' begeleiding, maar zo kan wel een vinger aan de pols worden gehouden en ingegrepen als problemen dreigen te ontstaan.

In de Euregio Rijn-Waal wordt binnen drie mbo-instellingen geëxperimenteerd met toepassingen van social media in de beroepspraktijkvorming. We noemen twee voorbeelden. Het bijhouden van een blog op internet vervangt het stageverslag. De leerontwikkeling van de deelnemer wordt zichtbaar, de docent blijft op de hoogte, kan daardoor problemen signaleren en bijsturen wanneer nodig. LinkedIn wordt gedurende de bpv door de deelnemer bijgehouden en vormt een soort cv. De deelnemer leert zichzelf presenteren en leerbedrijven krijgen een aardig beeld van de deelnemer die bij hun bpv komt volgen. Met beide social media zijn goede ervaringen opgedaan.

Thema 3: studiekeuzeproblematiek, uitval mbo-3/4

Een verkeerde studiekeuze is de hoofdreden van uitval op niveau 3 en 4 van het mbo. Uit de analyse van de uitvalredenen in Zuidoost-Brabant blijkt dat zo'n 35 à 40 procent op mbo-3/4 uitvalt om redenen die met de studie- en beroepskeuze te maken hebben.

Het ministerie wil het vsv sterk terugdringen en heeft van de vsv op mbo-3/4 een speerpunt gemaakt. Zij is van mening dat leerlingen op niveau 3 en 4 in staat zouden moeten zijn om een startkwalificatie te behalen. In absolute aantallen komen op niveau 3 en 4 (in de bol) ook de

8 Voor meer oplossingsrichtingen uit de praktijk – geformuleerd door contactpersonen VSV – wordt verwezen naar bijlage 2.

meeste vsv-ers voor, namelijk 684 nieuwe vsv-ers in 2010-2011 op een totaal van 1.323 in het mbo. De meeste nieuwe vsv-ers zijn afkomstig uit bol-4: 413. Met een vsv-percentages van 5,2 procent worden ook de normen (4,25% voor 2012-2013, 3,5% voor 2013-2014 en 2,75% voor 2014-2015) niet gehaald.

Studiekeuzeproblematiek kent verschillende typen problemen, onder te verdelen in drie categorieën. Problemen met de gekozen studie die niet voldoet of anders is dan verwacht. Problemen met het gekozen beroep dat anders blijkt dan het beeld dat de deelnemer er van had. Problemen rond de overgang van vmbo naar het mbo vanwege het cultuurverschil tussen beide typen onderwijs.

Oplösungen⁹

Eventuele problemen met gemaakte keuzes moeten vroegtijdig gesignaleerd worden. Daarom is het goed om de studiekeuze een belangrijke plek te geven in de overdracht van vmbo naar mbo en bij de intake van het mbo.

Een groot deel van het keuzeproces van vmbo-leerlingen vindt plaats op het vmbo. Zij oriënteren zich op beroep en werk, maar een even belangrijke rol speelt ook de oriëntatie op studie en school. Daarom is het goed dat zij al vroeg kennis maken met het mbo en met de school waar zij mogelijk hun vervolgopleiding gaan doen.

Niet alle leerlingen zijn klaar om een goed onderbouwde keuze te maken. Voor sommige van hen lukt het niet om de ideale opleiding te vinden. Een hulpmiddel voor deze groep is het creëren van opleidingsdomeinen, waardoor een deelnemer uit een breder palet van opleidingen kan kiezen en makkelijker kan switchen wanneer een gemaakte keuze niet bevalt.

Er moet tijdens het gehele verblijf in het vo en mbo vaker aandacht besteed worden aan studiekeuze en beroepskeuze. In het voortgezet en middelbaar onderwijs wordt er gebruik gemaakt van het digitaal doorstroomportfolio (dpf). In het vierde leerjaar van het mbo wordt de keuze voor een vervolgopleiding in dit dpf vermeld. Het dpf wordt doorgegeven aan de mbo-instelling van keuze. De experts in de regio vinden het dpf een goed en bruikbaar middel om de loopbaanbegeleiding handen en voeten te geven. Het gebruik en de inzet van het dpf moet dan wel sterk verbeterd worden:

- Maak van het dpf een 'levend document' in plaats van een momentopname. Op meerdere momenten, in alle leerjaren van het vo en mbo, dient er bewust omgegaan te worden met studie- en beroepskeuze en het vervolgens bijhouden van het dpf.
- Betrek docenten meer bij de studie- en beroepskeuze en het gebruik van het dpf. Kortom, zorg voor borging van loopbaanbegeleiding in het reguliere proces.
- Betrek ouders actief bij de studie- en beroepskeuze van leerlingen.
- Mbo-deelnemers moeten hun stage-ervaringen terug kunnen koppelen in het dpf.
- Het dpf zou ruimte kunnen bieden voor een terugkoppeling van de ervaringen op het mbo naar de vmbo-instellingen. Hieraan zou een uitwisseling van vmbo en mbo-docenten gekoppeld kunnen worden en/of een kennismaking voor vmbo leerlingen op het mbo.

Het is een illusie om te denken dat met goede loopbaanbegeleiding alle studiekeuzeproblemen voorkomen kunnen worden. Het is daarom zaak dat er goede doorstroommogelijkheden zijn en mogelijkheden om te switchen van opleiding. Onder meer het creëren van domeinen en goede

9 Voor meer oplossingsrichtingen uit de praktijk – geformuleerd door contactpersonen VSV – wordt verwezen naar bijlage 2.

overbruggingstrajecten bieden hiervoor oplossingen. Wanneer een deelnemer alsnog besluit de onderwijsinstelling ongediplomeerd te verlaten krijgt hij of zij een exitgesprek. Sinds kort is dit exitgesprek gemeengoed geworden in het mbo. Dit is de laatste kans voor de begeleiders in het onderwijs om de deelnemer alsnog de goede kant op te wijzen. De ervaringen hiermee zijn tot dusverre goed, volgens de betrokkenen bij de expertmeeting.

Thema 4: zorgstructuur van het onderwijs (intern en extern) in het algemeen, en zorgstructuur gericht op overbelasten in het bijzonder

De zorgstructuur zou zo ingericht moeten zijn dat de juiste combinatie van ondersteuning (zorg en/of onderwijs) verleend kan worden aan een diversiteit aan zorgdeelnemers. In Zuidoost-Brabant is momenteel nog geen sprake van een sluitend aanbod van ondersteuning voor alle zorgbehoevende onderwijsdeelnemers. Om beter zicht te krijgen op de diverse zorgvragen in het onderwijs heeft KBA Nijmegen een methodiek ontwikkeld waarmee elke individuele student door middel van onderzoek naar leerling-dossiers in te delen is in één probleemprofiel. We onderscheiden vijf probleemprofielen, namelijk:

- gedragsproblematiek;
- persoonlijke problematiek;
- problemen in de studiehouding / -vaardigheden;
- problemen met het studieniveau;
- loopbaanproblematiek.

De profielen zijn hiërarchisch geordend, het profiel Gedragsproblematiek gaat boven Persoonlijke problematiek, dat weer boven Problemen in de studiehouding / -vaardigheden gaat. Binnen elk profiel wordt weer onderscheid gemaakt in de mate van stapeling van problemen, namelijk tussen enkelvoudige, meervoudige of multiproblematiek. Multiproblematiek wil zeggen dat de deelnemer naast één of meerdere problemen binnen dat profiel ook één of meerdere problemen heeft binnen een ander profiel.

Door de differentiatie en gelaagdheid in problemen in beeld te brengen kan beter ingesprongen worden in de vorm van ondersteuning die een 'probleemjongere' nodig heeft. Problemen in de loopbaan komen veelvuldig voor. In het voorgaande thema 3 is de problematiek rond de studien en beroepskeuze reeds aangekaart. Een tweede belangrijke groep vormen de overbelasten. Overbelasten zijn deelnemers bij wie de belasting van diverse problemen zo groot is dat er problemen in de studie ontstaan. Hoewel overbelasten niet automatisch vsv-ers zullen worden, is daar wel een grote kans op. In de terminologie van de probleemprofielen zijn overbelasten te kenmerken als de deelnemers met gedrags- of persoonlijke problematiek, alleen in die gevallen dat het gaat om meervoudige of multiproblematiek. Onderzoek bij ROC Eindhoven laat zien dat meer dan 80 procent van de deelnemers die in de tweedelijnszorg geholpen wordt overbelast is. Daarom besteden we extra aandacht aan de overbelaste jongeren.

Om overbelaste jongeren te ondersteunen zijn de plusvoorzieningen in het leven geroepen. In recent onderzoek van ResearchNed in opdracht van het Ministerie van OCW wordt geconcludeerd dat de kern van het aanbod aan plusvoorzieningen gericht zou moeten zijn op (part-time) rebound en coaching/trajectbegeleiding: *“deze voorzieningen zijn een combinatieprogramma van onderwijs, zorg en/of hulpverlening en waar nodig arbeidstoeleiding. Kenmerkend aan deze voorzieningen is dat de nadruk ligt op structuur, verbondenheid en persoonlijke aandacht”*.

Andere veel voorkomende vormen van plusvoorzieningen zijn a) inloopvoorzieningen, b) voorzieningen voor specifieke doelgroepen als tienermoeders en deelnemers met eetstoornissen, c) bijscholing van docenten en d) professionalisering van het leerlingdossier. Deze vier voorzie-

ningen zijn geen 'echte' plusvoorzieningen zoals beoogd in de Regeling en een deel van de bevraagde personen in het onderzoek van ResearchNed is ook niet overtuigd van de effectiviteit van deze voorzieningen. In het rapport wordt de conclusie getrokken dat deze voorzieningen hooguit kunnen dienen als ondersteuning van of aanvulling op de 'echte' plusvoorzieningen.

In Zuidoost-Brabant zijn plusvoorzieningen in de twee subregio's apart geregeld. In beide subregio's heeft de plusvoorziening het karakter van een rebound. In de regio Helmond is de Plusvoorziening Helmond toegankelijk voor zowel vo als mbo. In de regio Eindhoven / De Kempen is er de Rebound voor het vo en School23 (Stap Op en AKA) voor het mbo.

Overbelasten worden vaak geassocieerd met de lagere opleidingsniveaus. Uit onderzoek blijkt echter dat de helft van de overbelasten in het mbo te vinden is op niveau 3 en 4. Het dossieronderzoek bij ROC Eindhoven wijst zelfs uit dat meer dan de helft van de overbelasten op niveau 3 en 4 te vinden is. Het onderscheid tussen overbelasten op lagere en hogere niveaus is van belang. De twee groepen hebben andersoortige problemen (lager niveau meer gedragsproblemen en hoger niveau meer persoonlijke problemen) en daardoor een andere vorm van 'plusvoorziening' nodig.

Op de lagere niveaus 1 en 2 zijn de overbelasten vaker gebaat bij een aangepast arrangement waarin zij in een aparte setting een combinatie van zorg/hulpverlening en onderwijs krijgen met veel persoonlijke aandacht, een duidelijke structuur waarin in eigen tempo gewerkt kan worden. Deze 'plusvoorzieningen' worden vaak aangeduid met de term 'rebound'.

Op de hogere niveaus 3 en 4 is men meer gebaat bij een ambulante aanbod van zorg, ook wel coaching / trajectbegeleiding genoemd. Zij blijven dan in de normale opleiding op school en krijgen daar extra hulp.

Oplossingen¹⁰

De aanpak van overbelasten heeft dus zowel betrekking op de lagere niveaus in het mbo, als op de hogere niveaus. Voor overbelaste jongeren in het vmbo en mbo niveau 1 geldt, dat zij vaak geholpen zijn met een traject dat veel structuur en praktijkelementen kent. De specifieke beroepsopleiding is daarbij minder van belang, zoals bijvoorbeeld in de huidige AKA. Voor deelnemers in mbo 2-4 speelt de beroepsopleiding een veel grotere rol. Zij kunnen minder makkelijk voor een langere periode 'uit de opleiding worden gehaald'. Voor hen is extra ondersteuning dichtbij de opleiding een betere oplossing. Om die reden wordt in veel regio's nagedacht over een combinatie van twee soorten plusvoorziening, namelijk rebound voor de lage niveaus en coaching / trajectbegeleiding voor de hoge niveaus.

In de subregio Eindhoven gaan nu de 'plus'-gelden voornamelijk naar de AKA en minder naar coaching / trajectbegeleiding.

Voorgesteld wordt om de twee hoofdvormen van plusvoorzieningen, Rebound en Coaching/Trajectbegeleiding, in combinatie in te zetten. Daarbij vormt de toekomstige instroomdrempel voor mbo-2 en hoger de scheidslijn tussen beide vormen. Grofweg is tot aan de scheidslijn de Rebound verantwoordelijk voor de opvang, begeleiding en terug/doorschakeling van overbelasten. Eenmaal toegelaten tot het mbo-niveau 2 en hoger worden overbelasten geholpen met Coaching/Trajectbegeleiding.

¹⁰ Voor meer oplossingsrichtingen uit de praktijk – geformuleerd door contactpersonen VSV – wordt verwezen naar bijlage 2.

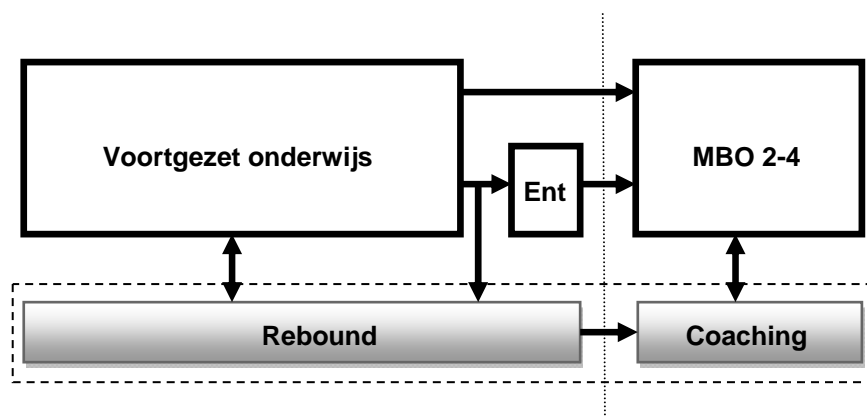
Rebound

- Overbelaste leerlingen vanuit het VO tijdens schoolloopbaan.
- Uitstroom VO: overbelast en zonder diploma (niet naar entreeopleiding Ent).
- Rebound leidt overbelasten op tot maximaal mbo-niveau 1, met doorstroommogelijkheid naar mbo-2.

Coaching / Trajectbegeleiding

- Intensieve ondersteuning en begeleiding voor de zwaarst overbelasten in mbo 2-4.
- Opleidingsnabij: de student blijft de opleiding volgen. Ondersteuning gericht op succesvol afronden opleiding. Maatwerkarrangementen, met ook inzet van externe hulpaanbieders.
- Uitvoering door de mbo-instelling zelf. Elke mbo-instelling realiseert zijn eigen Coaching / Trajectbegeleiding binnen het algemene kader dat daarvoor wordt afgesproken.

In het schema voor de plusvoorziening neemt de rebound een bijzondere positie in. De rebound functioneert op het grensvlak van vo en mbo en heeft voor beide een belangrijke functie. De voorziening heeft bovendien een functie voor de (sub)regio als geheel. Het is dan ook van belang de positionering zo te kiezen dat de toegankelijkheid en het draagvlak voor de (sub)regio geborgd zijn.

De plusvoorziening zou aan kracht winnen als de zorgcomponent sterker ontwikkeld zou worden. De plusvoorziening is nu nog te veel gericht op het onderwijs. Om dit te verbeteren moeten effectieve manieren gevonden worden om zorg en hulpverlening bij de plusvoorziening te betrekken. De hulpverleningsinstanties moeten medeverantwoordelijk worden gemaakt voor de plusvoorziening. Als voorbeeld wordt in de expertmeeting een Friese RMC-regio aangehaald waar Jeugdzorg een eigen werkplek heeft in de plusvoorziening.

Een deel van de overbelasten heeft juist baat bij zorg en (tijdelijk) niet bij onderwijs. Het zou wenselijk zijn als jongeren die geplaatst worden in een zorgtraject in plaats van een onderwijs-traject niet als vsv-er worden meegeteld. Daarover zou met de leerplichtambtenaar een oplossing gevonden moeten worden, bijvoorbeeld door een tijdelijk vrijstelling van de leerplicht voor deze individuen.

Tijdens de expertmeeting wordt aangehaald dat er ook winst te behalen is het voorkomen van (over)belasting door de pedagogisch-didactische vaardigheden van docenten op te plussen.

Docenten zouden tekenen van belasting bij een deelnemer sneller kunnen signaleren, waardoor eerder en adequater ingesprongen kan worden en overbelasting worden voorkomen.

Thema 5: mbo-niveau 1, inrichting entreeopleidingen

Met het afschaffen van de drempelloze instroom op mbo-2 en de komst van de entreeopleidingen (naar verwachting vanaf schooljaar 2013-2014) verandert het speelveld rondom de mbo-1 opleidingen. Het hoofddoel van de nieuwe entreeopleidingen is om deelnemers door te geleiden naar mbo-2. De deelnemers die dat niet kunnen worden gedurende de rest van de entreeopleiding in een traject naar de arbeidsmarkt geleid. Met de entreetoets – die 4 maanden na de start plaatsvindt – wordt bepaald welk traject de deelnemer gaat volgen. Het studieadvies is bindend. Bij een positief advies kan de deelnemer doorgaan richting:

- doorstroom naar niveau 2 opleiding;
- uitstroom naar arbeid.

Bij een negatief studieadvies is het vervolg afhankelijk of de deelnemer leerplichtig is of niet. Indien wel leerplichtig, dan moet hij overstappen naar een andere entreeopleiding. Indien niet leerplichtig kan de deelnemer ook besluiten te gaan werken.

Welke veranderingen brengt het nieuwe speelveld met zich mee? Voor welke typen deelnemers is de entreeopleiding geschikt? Hoe moeten overige deelnemers worden opgevangen?

We onderscheiden drie typen deelnemers op mbo-1 niveau:

- I. 'niet-kunners' (de deelnemers met een laag IQ afkomstig uit vooral het praktijkonderwijs, voor een deel uit het vso en incidenteel uit het vmbo);
- II. ongediplomeerden vo / 'overbelasten' (zitten nu in een voorziening / AKA);
- III. ongediplomeerden vo / studieproblemen.

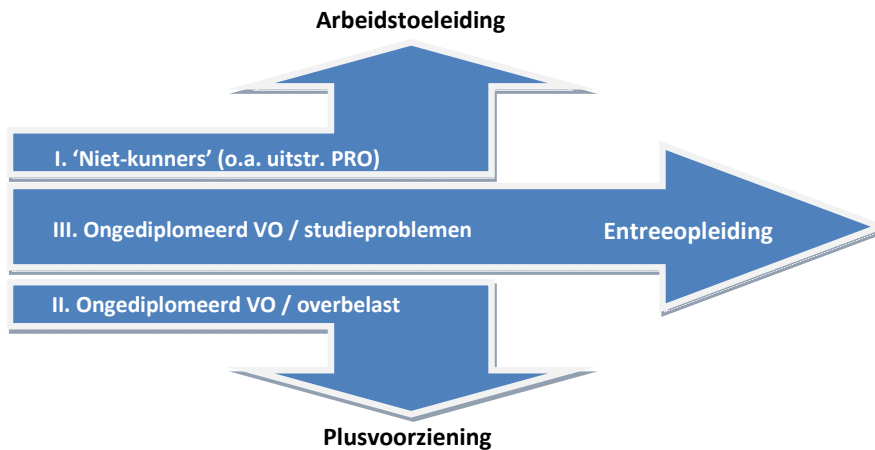
O oplossingen¹¹

Stel een regionaal platform entreeopleidingen samen om goed in kaart te brengen welke uitdagingen de nieuwe entreeopleidingen met zich mee gaan brengen en hoe hierop ingesprongen moet worden. Dit heeft consequenties bijvoorbeeld voor de organisatie van School23. De AKA wordt nu deels gefinancierd uit de 'plus'-gelden, maar zullen weldra opgenomen moeten worden in de entreeopleiding. Er moeten goede afspraken gemaakt worden met de betrokken partners rondom de entreeopleiding. Met gemeenten zouden afspraken over passende werkplekken gemaakt kunnen worden. Tevens moet er aandacht zijn voor de situatie waarin een deelnemer een negatief studieadvies krijgt. Wat moet er dan gebeuren? Nu lijkt het er op dat een leerplichtige met een negatief studieadvies van entreeopleiding naar entreeopleiding moet hobbelen totdat het studieadvies wel positief is of de deelnemer niet meer leerplichtig is.

De primaire doelgroep voor de entreeopleiding is de groep (III) met studieproblemen. Via de entreeopleiding kunnen zij naar mbo-2 (of werk) geleid worden. In schema ziet de oplossing er als volgt uit¹².

11 Voor meer oplossingsrichtingen uit de praktijk – geformuleerd door contactpersonen VSV – wordt verwezen naar bijlage 2.

12 Zie ook het vorige thema voor de positionering van de entreeopleidingen en de plusvoorzieningen.

Groepen I en II zijn niet of minder geschikt voor de entreeopleiding, als we rekening houden met het feit dat het succes van de entreeopleiding afgemeten wordt aan de doorstroom naar mbo-2. Groepen I en II zouden daarom in een vroeg stadium in het vo 'voorgesorteerd' moeten worden en in speciale voorzieningen geholpen worden, zodat zo veel mogelijk van deze leerlingen buiten de entreeopleiding worden opgevangen. Voor de 'niet-kunners' is de werkschool een optie. Voor de overbelasten gaat het vooral om de plusvoorziening rebound, afhankelijk van de soort problematiek.

Thema 6: uitval havo / vwo bovenbouw

De uitval in de havo/vwo bovenbouw in Zuidoost-Brabant ligt dicht bij de norm. Als de witte vlekken¹³ in beeld komen vanaf 2012-2013 is de verwachting dat het percentage vsv in de havo/vwo bovenbouw zelfs onder de norm van 0,5 procent komt te liggen. In absolute zin zijn er in 2010-2011 op de havo bovenbouw 86 nieuwe vsv-ers en op de vwo bovenbouw 47 nieuwe vsv-ers. Zowel qua absolute aantallen als qua norm is vsv in de bovenbouw van havo en vwo niet heel groot te noemen. Toch wordt er hier nadruk op gelegd.

De eerste reden is dat het ministerie het vsv-percentage naar nul wil brengen.

De tweede reden is, dat onder de oppervlakte een groter probleem schuilt dan de vsv-cijfers doen vermoeden. De ongediplomeerde uitstroom bedraagt namelijk 8 procent. Uit een nadere analyse op de ongediplomeerde uitstroom (niet per se vsv!) van de havo en vwo bovenbouw blijkt dat het grootste deel (68%) van de ongediplomeerde vwo-verlaters afstroomt naar de havo. Van de ongediplomeerde havo-verlaters vertrekt ruim meer dan de helft (56%) naar het mbo (vooral niveau 3 en 4). Een ander groot deel (20-30%) van de ongediplomeerde havo/vwo-verlaters gaat bovendien naar het vavo.

In het Samenwerkingsverband VO/SVO Helmond is in de periode van januari 2009 tot oktober 2011 onderzoek gedaan naar de afstroom en uitval van havisten. Daaruit bleek dat tussen de 20 en 30 procent van de leerlingen die starten met een Havo-opleiding voortijdig afstroomt. Op de onderzochte scholen blijft 15 tot 24 procent van de havisten zitten. In combinatie met de signalen over toenemende demotivatie onder havisten in de klassen 3 en 4 concluderen de

¹³ Zij die nu nog meertellen als nieuwe vsv-er, maar dat in feite niet zijn. Het gaat vooral om jongeren die verdwijnen naar particulier onderwijs en naar het buitenland. Andere groepen witte vlekken zijn jongeren die naar de politieacademie of defensieopleidingen gaan of de mbo-1 afgestudeerden met diploma die een baan hebben van minstens 12 uur in de week. In de komende jaren brengt het ministerie deze groepen steeds meer in beeld.

onderzoekers dat *“er geen sprake is van eenmaligheid, maar van een zorgelijke trend met een hoog risico op voortijdige schooluitval”*. Recente cijfers van de Onderwijsinspectie over zitten-blijven in het voortgezet onderwijs bevestigen het beeld: 18 procent van de leerlingen in havo-4 blijft zitten.

Voor een deel van de ongediplomeerde uitstroom is geen sprake van problemen, maar van een gerichte keuze. Toch geven deze en andere niet-reguliere stromen tussen onderwijstypen te denken. In plaats van de reguliere stromen havo-hbo en vmbo/t-mbo-hbo zien we diverse kruiswegen ontstaan, zoals van vmbo/t naar havo en van havo naar mbo. Wat is hiervan de oorzaak? Is dit een kwestie van een niet adequate studiekeuzebegeleiding, wispelturigheid van deelnemers, druk van ouders om te kiezen voor havo in plaats van beroepsonderwijs en/of is er wellicht behoefte aan onderwijsaanbod dat zich richt op het snijvlak van vmbo/t, havo en mbo? Voor het andere deel gaat de ongediplomeerde uitstroom wel gepaard met een bepaalde problematiek. De doorstroom van ongediplomeerde havo-verlaters naar het mbo verlegt dan ook de problematiek van het vo naar het mbo. Het is echter nog niet goed helder hoe groot de problematiek is rond uitval in de bovenbouw van de havo en vwo en met welk type problematiek we eigenlijk te maken hebben. Zo wordt in de expertmeeting ook benadrukt dat het deels te maken heeft met het ontwikkelingsproces van een jongvolwassene. Allerlei indrukken uit de buitenwereld vormen ‘concurrentie’ voor het onderwijs. Daarbij past de leerstijl van de havo/vwo minder goed bij een deel van de deelnemers en verloopt de overgang van de onderbouw naar de bovenbouw bij hen moeizaam. Zowel qua bejegening als pedagogisch-didactisch is de bovenbouw verschillend aan de onderbouw

Oplossingen¹⁴

In enkele proeftuinscholen in Helmond en omstreken is ervaring opgedaan met maatregelen gericht op de in kaart gebrachte problemen rondom de uitval in de havo (bovenbouw). Het Samenwerkingsverband zal – mede door ervaringen in de proeftuinen – inzetten op *“het vergroten van de deskundigheid van docenten (in alle onderwijstypen) op twee fronten:*

- *het beter begrijpen van wat hun (puber)klanten bezig houdt, boeit en motiveert via Breinleren;*
- *het beter in balans hebben van de eigen energie (kalm doch alert) om goed te kunnen omgaan met de grote diversiteit aan energie van leerlingen in de klas (van ongemotiveerd tot overassertief / bedreigend) met als doel om via het absorberen, kanaliseren en sturen van energie in plaats van met macht en gezag, te komen tot een werkbare en plezierige sfeer in de klas.*

Naar aanleiding van de ervaringen in de proeftuinscholen is besloten om deze in te zetten als goed voorbeeld in het kader van Passend Onderwijs omdat het facetten daarvan raakt:

- *een andere bejegening van de leerling en een pedagogische aanpak die recht doet aan het zich gekend voelen door leerlingen;*
- *een didactische aanpak die recht doet aan de diversiteit aan leerstijlen;*
- *grotere transparantie door een verbetering van de aannamesprocedures en criteria;*
- *transparantie voor wat betreft criteria en beeldvorming over de leerling bij de overgang van de onder- naar de bovenbouw”.*¹⁵

Het verdient aanbeveling aan te sluiten bij de uitkomsten en aanbevelingen uit het onderzoek van het Samenwerkingsverband VO/VSO Helmond.

14 Voor meer oplossingsrichtingen uit de praktijk – geformuleerd door contactpersonen VSV – wordt verwezen naar bijlage 2.

15 Aldus Job Hessing, projectleider cluster zorg van het Samenwerkingsverband VO / VSO Helmond.

4 Speerpunten ten behoeve van het onderwijsprogramma 2012-2015

RMC-regio Zuidoost-Brabant stelt de jongere centraal en de ondersteuning die hij of zij nodig heeft. In het onderwijs worden jongeren gestimuleerd om een startkwalificatie te halen. Voor sommige jongeren is een startkwalificatie niet haalbaar. Deze jongeren worden wel gestimuleerd zich te diplomeren. RMC-regio Zuidoost-Brabant heeft als doel om alle jongeren te ondersteunen bij het behalen van een startkwalificatie of het hoogst haalbare diploma. In het vsv-beleid van Zuidoost-Brabant staat de jongere zelf centraal. Welke ondersteuning heeft de jongere nodig in zijn leerloopbaan?

De meeste jongeren hebben tijdens hun leerloopbaan niet veel *extra* ondersteuning nodig. In het reguliere proces van het onderwijs vinden zij zonder al te veel problemen hun weg naar een startkwalificatie. Kwalitatief goed onderwijs is van groot belang. Hoe hoger de kwaliteit van het onderwijs, hoe groter het aantal jongeren dat in het onderwijs blijft en zich daar diplomeert. Onderwijs moet jongeren boeien, motiveren en uitdagen. Wanneer dat lukt zal de behoefte aan extra ondersteuning van jongeren lager zijn.

Sommige jongeren hebben wel ondersteuning nodig. Het is de taak van de RMC-regio in het algemeen en de onderwijsinstellingen in het bijzonder om de juiste ondersteuning te bieden. De RMC-regio doet dit vooral in de rol als regievoerder en faciliteerder, de onderwijsinstelling in de rol als directe ondersteuner van de jongere. Ondersteuning in de eerste lijn via docenten en loopbaanbegeleiders en in de tweede lijn door middel van onder meer trajectbegeleiding, schoolmaatschappelijk werk en studiekeuzeprogramma's. In bepaalde gevallen is externe ondersteuning (de derde lijn) nodig van hulpverleningsinstanties zoals GGZ en Jeugdzorg.

In de vorige paragraaf zijn zes vsv-thema's, waar extra ondersteuning voor jongeren nodig is, uitgebreid aan de orde geweest. Ten behoeve van de invulling van het onderwijsprogramma zijn vanuit de thema's vier speerpunten geformuleerd.

Speerpunt 1	<i>Scherpe regie op bestuurlijk niveau om sluitend aanbod van ondersteuning te creëren</i>
<p>Op dit moment is in de regio Zuidoost-Brabant niet overal en voor alle jongeren een sluitend aanbod van ondersteuning (zorg en/of onderwijs) aanwezig. Om wel een sluitend aanbod te realiseren dient op bestuurlijk niveau de bestaande regie aangescherpt te worden. Een ander soort regie is nodig vanwege nieuwe beleidsontwikkelingen, die nog meer dan voorheen gevolgen hebben over de grenzen van het eigen onderwijstype heen. De komst van de entreeopleidingen, afschaffing van de drempelloze instroom in mbo-2, de inrichting van de plusvoorzieningen, nieuw beleid rondom het passend onderwijs et cetera vergt samenwerking tussen meerdere partijen die gezamenlijk de verantwoordelijkheid oppakken, een heldere blik op de toekomst hebben en plannen en nieuwe structuren ontwikkelen.</p> <p>Gezien deze ontwikkelingen is vooral regie nodig op de ondersteuning van jongeren met de meeste en zwaarste problemen. Daar hoort ook het speciaal onderwijs bij. De bezuinigingen op en de verevening van gelden voor het passend onderwijs zullen er toe leiden dat steeds meer jongeren in het regulier, in plaats van het speciaal onderwijs opgevangen worden. Aangezien het risico om vsv-er te worden onder deze jongeren groter is, is het van belang ook het thema speciaal onderwijs te betrekken in de gesprekken hoe een sluitend aanbod van ondersteuning voor <i>alle</i> zorgbehoevende onderwijsdeelnemers gerealiseerd kan worden (dus inclusief deelnemers die nu nog in het speciaal onderwijs ondersteund worden).</p>	

Het is de taak van RMC-regio om de regierol op te pakken. Er is wel behoefte aan regie, maar niet aan nieuwe overlegstructuren. Binnen het bestaande overleg zou er meer aandacht en ruimte moeten zijn voor visie op de nieuwe ontwikkelingen. Met name gaat het dan om het uitwisselen van plannen en het afspreken van gezamenlijke acties, daar waar de plannen elkaar raken. Belangrijk is dat de regie op bestuurlijk/beleidsmatig niveau gevoerd wordt, zodat aan de uitvoering duidelijk richting wordt gegeven.

<i>Speerpunt 2</i>	<i>Verbeteren van pedagogisch-didactische vaardigheden van docenten: problemen vroeg signaleren, ontzorgen in de eerste lijn en waar dat niet kan, doorverwijzen naar tweede lijn</i>
--------------------	---

Jongeren met problemen kunnen beter geholpen worden als zij in een vroeg stadium worden 'ontzorgd'. Docenten vormen de eerste lijn van ondersteuning voor jongeren. De docent heeft als eerste professional in het onderwijs zicht op eventuele problemen van de jongere. Het vroeg ontzorgen van jongeren zal er toe bijdragen dat in veel gevallen kleine problemen niet veranderen in grote problemen. Het is daarbij zaak dat docenten de juiste tools bezitten om te kunnen ontzorgen. Zorgverlening is immers niet hun primaire taak en ook niet hun specialisme.

Daarom moet allereerst de pedagogisch-didactische vaardigheden van docenten opgeschroefd worden. Enerzijds gericht op het tijdig signaleren van problemen, anderzijds op het ontzorgen van hun leerlingen.

Ten tweede dienen docenten goed te worden ondersteund door de tweedelijnszorg in de onderwijsinstelling. Er moeten nauwe banden ontstaan en heldere afspraken gemaakt worden tussen docenten en de professionals in de tweedelijnszorg, zodat een 'over-de-schutting' mentaliteit wordt voorkomen. Men is gezamenlijk verantwoordelijk voor de ondersteuning aan jongeren. Docenten zijn bekend met het aanbod van tweedelijnszorg en professionals uit de tweedelijnszorg bevorderen de deskundigheid van docenten. Wanneer een jongere problemen heeft die niet door de docent zijn op te lossen weet de docent de juiste professional in de tweedelijnszorg te vinden. Deze professional ontfermt zich over de jongere en koppelt de informatie weer terug aan de docent.

<i>Speerpunt 3</i>	<i>Kennismakingstage in de overgang vmbo → bbl en begeleiding van bbl-ers met gebruik van social media</i>
--------------------	--

Uitval in de bbl is voor een belangrijk deel het gevolg van een slechte start in het mbo. Biedt de vmbo-leerlingen die naar de bbl gaan daarom al hulp in het 'voorportaal'. Doe dit door middel van een kennismakingstage bij het beoogde leerbedrijf in het vierde leerjaar van het vmbo (na het examen). Het bedrijf leert de deelnemer kennen en de deelnemer wordt al voor de start op het mbo bekend gemaakt met een juiste werknemershouding en -vaardigheden. Bovendien krijgt de deelnemer inzicht in zijn gemaakte studie-/beroepskeuze. In het geval de match tussen deelnemer en bedrijf niet goed is, kan dit al voor het studiejaar begint (i.p.v. na een half jaar na de start van de opleiding) aangepast worden zonder dat dit (al te veel) studievertraging oplevert. Koppel de ervaringen van de deelnemer op de kennismakingsstage terug tijdens het intakegesprek op het mbo. Tijdens deze terugkoppeling wordt gekeken naar de motivatie van de deelnemer, de benodigde vaardigheden en de onderbouwing van de studiekeuze. Het doel is om deelnemers die dreigen een zwakke start te maken tijdig te signaleren en extra ondersteuning te kunnen bieden.

Een andere belangrijke reden voor uitval in de bbl is een gebrekkige begeleiding. Bedrijven zijn niet altijd in staat om de bbl-er goed te begeleiden, terwijl de school op afstand staat. Er zijn inmiddels goede ervaringen opgedaan met begeleiding door school met behulp van internet / social media. Weliswaar vervangt dit niet de 'echte' begeleiding, maar geeft het wel de nodige ondersteuning om de vinger aan de pols te houden en in te grijpen als problemen dreigen te ontstaan.

<i>Speerpunt 4</i>	<i>Meer aandacht voor studie- en beroepskeuzebegeleiding in het vo en mbo</i>
<p>Verbeter het gebruik en de toepassing van het doorstroomportfolio. Het gaat er vooral om dat er meer aandachtsmomenten voor studie- en beroepskeuze komen tijdens de gehele leerloopbaan in het vo en mbo. Zorg voor borging van het keuzeproces in het reguliere onderwijs en betrek docenten en ouders actief bij het keuzeproces van de jongere.</p> <p>Geef het punt van de studiekeuze een plek in de overdracht tussen vmbo en mbo, zodat leerlingen met een zwakke studiekeuze voor het mbo herkenbaar zijn bij de intake. Op die manier kan in het mbo tijdig worden geanticipeerd.</p>	

Deel II

Kwantitatieve analyses

1 Inleiding

Vernieuwde vsv-convenanten 2012-2015

De afgelopen jaren is het aantal voortijdig schoolverlaters landelijk aanzienlijk teruggedrongen. Om voor de volgende periode, 2012-2015, verdere vooruitgang te realiseren verlengt en vernieuwt het ministerie van OCW de vsv-convenanten.

Een eerste belangrijke vernieuwing is de gewijzigde methode om naar vsv-cijfers te kijken. Het *percentage nieuwe vsv-ers* komt centraal te staan in plaats van het absolute aantal nieuwe vsv-ers. Daardoor wordt bij het beoordelen van onderwijsinstellingen nu meer recht gedaan aan krimpende en groeiende instellingen.

Een tweede vernieuwing is de *verbeterde meetsystematiek* vanaf schooljaar 2012-2013. Een groot deel van de jongeren die nu nog onterecht geregistreerd staan als vsv-er kunnen worden achterhaald. Het gaat om de volgende 'witte vlekken':

1. Jongeren die vanuit het regulier bekostigd onderwijs overstappen naar niet-bekostigd / particulier onderwijs;
2. Jongeren met vrijstelling leerplicht;
3. Jongeren met een mbo-1 diploma en een baan van minstens 12 uur hebben op de teldatum van 1 oktober;
4. Jongeren die op 1 oktober als vsv-er zijn geteld, maar in de daaropvolgende maanden oktober, november, december alsnog een startkwalificatie halen. Dit is een deel van de examendeelnemers die niet meer als vsv-er geteld wordt;
5. Jongeren die van het vmbo en mbo naar de politieschool of defensieopleidingen gaan;
6. Eerstejaars nieuwkomers, dit zijn buitenlandse jongeren die hier worden opgevangen. Scholen spreken van ISK-leerlingen, anderstaligen, asielzoekers of vreemdelingen.

Vervolgens heeft het ministerie van OCW *norm- en streefwaarden voor diverse onderwijssoorten en -niveaus* vastgesteld. Op deze manier wordt recht gedaan aan de verschillen tussen sectoren en opleidingsniveaus en wordt een beter inzicht verkregen waar verbetering noodzakelijk is. Voor het toekennen van prestatiesubsidies aan onderwijsinstellingen zijn per schooljaar de volgende normen vastgesteld. Naast de prestatienormen heeft het ministerie ook streefwaarden voor 2014-2015 vastgelegd. Voor het mbo zijn deze gelijk aan de prestatienorm in 2014-2015, voor het vo liggen deze een flink stuk lager. Het ministerie geeft hiermee haar ambitie aan.

	Vo onder- bouw	Vmbo boven- bouw	Havo/vwo bovenbouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Norm '12/'13	1%	4%	0,5%	32,5%	13,5%	4,25%
Norm '13/'14	1%	4%	0,5%	27,5%	11,5%	3,5%
Norm '14/'15	1%	4%	0,5%	22,5%	10%	2,75%
Streefwaarde '14/'15	0,2%	1,5%	0,1%	22,5%	10%	2,75%

Tenslotte is de subsidiestroom richting de RMC-regio's vernieuwd. De *huidige middelen voor "onderwijsprogramma's" en "plusvoorzieningen" zijn gebundeld tot de "vsv-regiomiddelen"*. De subsidie gaat net als nu naar de contactschool. Daarbij volstaat één aanvraag en worden de huidige verplichte tussen- en eindrapportages vervangen door één evaluatie. Deze vernieuwing heeft voornamelijk als doel om de administratieve lasten voor instellingen te verlagen.

Regionale probleemanalyse vsv

Voorafgaand aan het indienen van nieuwe plannen (met subsidievraag) voor de nieuwe convenantperiode wordt aan de RMC-regio's gevraagd om een kwantitatieve en kwalitatieve regionale probleemanalyse te maken. Daarvoor kan gebruik worden gemaakt van reeds beschikbare of nieuw verzamelde informatie. De analyse moet leiden tot een scherper inzicht in de vsv-problematiek, conclusies over sterke en zwakke punten in de bestaande aanpak en aanbevelingen voor de nieuwe periode.

Het ministerie heeft voor het maken van de probleemanalyse ondersteunende richtlijnen verstrekt. Zo moeten de uitvalpercentages in de regio worden vergeleken met de toekomstige prestatienormen en streefcijfers. Verder wordt gevraagd de regionale vsv-cijfers te vergelijken met vergelijkbare regio's. De regio mag deze 'spiegelregio's' zelf bepalen. Specifieke aandacht dient te worden besteed aan de uitval op mbo-3/4, de bovenbouw havo/vwo en aan de uitvalredenen in het mbo. Zo goed als mogelijk dienen de regionale witte vlekken in het vo (bijv. particulier onderwijs en vrijstelling leerplicht) worden ingeschat. Aan het regionale verzuimbeleid en het gebruik van het Digitale Verzuimloket moet aandacht worden besteed en zo zijn er nog enkele aandachtspunten. De voorliggende regionale probleemanalyse is op basis van deze richtlijnen uitgevoerd.

De regionale probleemanalyse vsv Zuidoost-Brabant is opgesplitst in twee delen. In dit tweede deel zijn de kwantitatieve analyses weergegeven. Op basis van deze kwantitatieve analyses zijn zes inhoudelijke thema's geformuleerd. Diverse experts uit de regio hebben zich gebogen over de thema's. Vervolgens zijn speerpunten voor het te voeren vsv-beleid benoemd. In deel I zijn de thema's en speerpunten beschreven. Deel I bevat de belangrijkste uitkomsten, conclusies en aanbevelingen van de regionale probleemanalyse.

De paragraafindeling voor deel II ziet er als volgt uit.

1. Analyse vsv-percentages en norm/streefcijfers.
2. Analyse vsv in het mbo.
3. Analyse vsv in het vo.
4. Analyse vsv naar achtergrondkenmerken.
5. Analyse verzuim en verzuimbeleid.
6. Voorlopige vsv-cijfers 2010-2011.
7. Conclusies deel II.

Leeswijzer ten behoeve van de overzichten in deze rapportage

In deze rapportage worden vsv-cijfers op diverse manieren gerapporteerd. Analoog aan de eerder vermelde vernieuwingen van de vsv-aanpak onderscheiden we drie manieren om naar de vsv-cijfers te kijken, waar in de overzichten ook naar wordt gerefereerd:

1. **Oude methode** (absolute aantal nieuwe vsv-ers);
2. **Nieuwe methode, oude meetsystematiek** (% nieuwe vsv-ers t.o.v. totaal aantal deelnemers);
3. **Nieuwe methode, nieuwe meetsystematiek** (net als punt 2, maar dan inclusief een verwachte daling n.a.v. het opsporen van 'witte vlekken').

2 Analyse vsv-percentages en norm/streefcijfers

Het nationale beleid om vsv terug te dringen heeft succes. Tussen 2005-2006 en 2009-2010 is het aantal nieuwe vsv-ers per jaar gedaald met 24,2 procent van 52.681 naar 39.941. Om deze trend voort te kunnen zetten dient iedere RMC-regio adequaat in te springen op haar eigen sterke en zwakke punten in het gevoerde vsv-beleid. Daarvoor is inzicht nodig in de regionale vsv-percentages.

2.1 Ontwikkeling vsv-percentages tussen 2005-2006 en 2009-2010

In overzicht 1a en 1b zijn voor de schooljaren 2005-2006 tot en met 2009-2010 de absolute aantallen en percentages nieuwe vsv-ers voor Zuidoost-Brabant weergegeven. Deze worden gespiegeld tegenover twee andere RMC-regio's, namelijk Utrecht en Twente.

Overzicht 1a – Nieuwe vsv-ers (abs.) schooljaren 2005-2006 tot en met 2009-2010

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	% ontwikkeling 2009-2010 t.o.v. 2005- 2006
Oude methode						
ZO-Brabant	2.202	2.090	2.012	1.837	2.028	-7,9%
Utrecht	2.731	2.820	2.644	2.164	2.234	-18,2%
Twente	1.770	1.596	1.569	1.320	1.365	-22,9%

Bron – VSV-Verkenner

Overzicht 1b – Nieuwe vsv-ers (%) schooljaren 2005-2006 tot en met 2009-2010

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Nieuwe methode met oude meetsystematiek					
ZO-Brabant	3,8%	3,6%	3,5%	3,2%	3,5%
Utrecht	4,5%	4,6%	4,3%	3,6%	3,7%
Twente	3,5%	3,1%	3,1%	2,6%	2,7%

Bron – VSV-Verkenner

Het aantal nieuwe vsv-ers is in Zuidoost-Brabant tussen 2005-2006 en 2009-2010 gedaald van 2.202 naar 2.028, oftewel een daling van 7,9 procent. Deze procentuele daling is – op Flevoland en Rivierenland na – nergens zo laag als in Zuidoost-Brabant. De twee spiegelregio's Utrecht en Twente hebben dan ook een grotere afname weten te realiseren met respectievelijk 18,2 en 22,9 procent. Opvallend is de grote toename van 191 nieuwe vsv-ers in 2009-2010 in vergelijking met het jaar ervoor. In Utrecht en Twente was er ook een toename, maar deze was veel geringer.

In 2005-2006 was het percentage nieuwe vsv-ers in Zuidoost-Brabant ten opzichte van andere RMC-regio's relatief goed te noemen. In overzicht 1b zien we dat Zuidoost-Brabant een veel lager percentage nieuwe vsv-ers heeft dan Utrecht. Als we de ranglijst van RMC-regio's 2005-2006 bekijken zien we dat 13 van de 39 RMC-regio's in Nederland een lager vsv-percentage¹⁶ heeft. In 2009-2010 blijken netto 12 regio's Zuidoost-Brabant te hebben ingehaald: 25 regio's hebben dan een lager vsv-percentage. Kortom, een keurige plek boven in de middenmoot in 2005-2006 is vervuild voor een plaats onder in de middenmoot in 2009-2010. Er is in de tussentijdse jaren in Zuidoost-Brabant te weinig progressie geboekt om vsv terug te dringen.

Waarom is de afname van het aantal nieuwe vsv-ers in Zuidoost-Brabant niet groter geweest? Om te lokaliseren waar de afname van het aantal nieuwe vsv-ers achter is gebleven geven we de ontwikkeling van het aantal nieuwe vsv-ers tussen schooljaar 2005-2006 en 2009-2010 in de weer naar gemeente (overzichten 2a en 2b) en naar onderwijstype/-niveau (overzichten 3a en 3b).

*Overzicht 2a – Ontwikkeling nieuwe vsv-ers (abs.):
naar gemeente*

	2005-2006	2009-2010	Ontwik- keling
Oude methode	(abs.)	(abs.)	(%)
Oirschot	34	25	-26,5%
Laarbeek	59	37	-37,2%
Eersel	45	36	-20,0%
Someren	40	36	-10,0%
Asten	51	31	-39,2%
Gemert-Bakel	67	53	-20,9%
Bergeijk	40	39	-2,5%
Heeze-Leende	28	34	21,4%
Reusel-De Mierden	39	31	-20,5%
Son en Breugel	35	37	5,7%
Cranendonck	51	44	-13,7%
Waalre	39	42	7,7%
Best	85	77	-9,4%
Veldhoven	114	107	-6,1%
Deurne	78	96	23,1%
Bladel	41	56	36,6%
Valkenswaard	94	82	-12,8%
Nuenen c.a.	60	71	18,3%
Geldrop-Mierlo	130	110	-15,4%
Helmond	340	290	-14,7%
Eindhoven	731	694	-5,1%
ZO-Brabant totaal	2.202	2.028	-7,9%

*Overzicht 2b – Ontwikkeling nieuwe vsv-
(%): naar gemeente*

	2005-2006	2009-2010
Nieuwe methode, oude meetsystematiek	(%)	(%)
Oirschot	2,1%	1,5%
Laarbeek	3,1%	2,0%
Eersel	2,7%	2,0%
Someren	2,2%	2,0%
Asten	3,4%	2,1%
Gemert-Bakel	2,6%	2,1%
Bergeijk	2,6%	2,5%
Heeze-Leende	2,2%	2,6%
Reusel-De Mierden	3,0%	2,8%
Son en Breugel	3,0%	2,8%
Cranendonck	3,6%	3,0%
Waalre	2,7%	3,0%
Best	3,5%	3,1%
Veldhoven	3,2%	3,1%
Deurne	2,6%	3,1%
Bladel	2,5%	3,3%
Valkenswaard	3,7%	3,4%
Nuenen c.a.	2,8%	3,5%
Geldrop-Mierlo	4,3%	3,6%
Helmond	5,4%	4,4%
Eindhoven	5,4%	5,1%
ZO-Brabant totaal	3,8%	3,5%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 RMC Regio 37 Zuidoost-Brabant

¹⁶ Zie tabel 2 in de VSV-Atlas van 2009-2010.

De verschillen tussen gemeenten in Zuidoost-Brabant in de ontwikkeling van het aantal nieuwe vsv-ers tussen 2005-2006 en 2009-2010 zijn groot te noemen, variërend van een afname van bijna 40 procent tot een toename van ruim 35 procent. Aan de andere kant gaat het per gemeente om een beperkt aantal vsv-ers, waardoor een absoluut kleine verandering procentueel groot lijkt. Bij de gemeente met de grootste procentuele toename in nieuwe vsv-ers (Bladel) is de toename 36,6 procent, terwijl het 'slechts' om 15 jongeren gaat.

Volgens de nieuwe methode (oude meetsystematiek) kijken we naar het percentage nieuwe vsv-ers. We zien dan gelijk in overzicht 2b dat de grootste gemeenten (Eindhoven, Helmond, Geldrop-Mierlo) in 2009-2010 ook het hoogste percentage nieuwe vsv-ers hebben.

In de grootste gemeente Eindhoven woont circa een derde van alle nieuwe vsv-ers in de RMC-regio. Eindhoven heeft een afname van circa 5 procent gerealiseerd tussen 2005-2006 en 2009-2010. Omdat Eindhoven als grote gemeente zo belangrijk is voor het vsv-percentage van de hele regio is het aardig deze gemeente met andere grote gemeenten in Nederland te vergelijken. Uit de VSV-Atlas van 2009-2010 valt op te maken dat Eindhoven ten opzichte van de grote gemeenten uit de G31 een beperkte afname van het aantal nieuwe vsv-ers heeft weten te realiseren. Alleen in Groningen (-0,9%) en Lelystad (+4,6%) was de ontwikkeling ongunstiger. Ter illustratie een paar voorbeelden van gemeenten met een ongeveer even grote omvang aan vo- en mbo-deelnemers: Enschede (-24,7%), Breda (-24,5%), Tilburg (-21,5%), Utrecht (-18,4%), Almere (-6,1%).

In overzichten 3a en 3b is per onderwijstype en -niveau de ontwikkeling van het absolute aantal en percentage nieuwe vsv-ers tussen het schooljaar 2005-2006 en 2009-2010 weergegeven.

*Overzicht 3a – Ontwikkeling nieuwe vsv-ers (abs.):
naar schooltypen/-niveau*

	2005-2006	2009-2010	Ontwik- keling
Oude methode	(abs.)	(abs.)	(%)
VO ZO-Brabant	732	615	-16,0%
brug 1-2	101	86	-14,9%
lwoo 1-2	59	51	-13,6%
brug 3	1	3	200,0%
lwoo 3-4_bb-lw	108	68	-37,0%
lwoo 3-4_kb-lw	19	16	-15,8%
lwoo 3-4_tl-gl	3	5	66,7%
vmbo 3-4_bb-lw	90	44	-51,1%
vmbo 3-4_kb-lw	68	46	-32,4%
vmbo 3-4_tl-gl	154	164	6,5%
havo 3-5	81	77	-4,9%
vwo 3-6	48	55	14,6%

*Overzicht 3b – Ontwikkeling nieuwe vsv-
ers (%): naar schooltypen/-niveau*

	2005-2006	2009-2010
Nieuwe methode, oude meetsystematiek	(%)	(%)
VO ZO-Brabant	1,8%	1,5%
brug 1-2	0,7%	0,6%
lwoo 1-2	2,2%	1,9%
brug 3	0,3%	1,1%
lwoo 3-4_bb-lw	7,3%	5,5%
lwoo 3-4_kb-lw	3,9%	2,2%
lwoo 3-4_tl-gl	2,3%	1,5%
vmbo 3-4_bb-lw	7,2%	6,2%
vmbo 3-4_kb-lw	3,9%	3,1%
vmbo 3-4_tl-gl	3,3%	3,4%
havo 3-5	1,4%	1,2%
vwo 3-6	0,7%	0,7%

	2005-2006	2009-2010	Ontwikkeling		2005-2006	2009-2010
Oude methode					Nieuwe methode, oude meetsystematiek	
	(abs.)	(abs.)	(%)		(%)	(%)
MBO ZO-Brabant	1.470	1.413	-3,9%	MBO ZO-Brabant	9,0%	8,3%
Bol 1	122	135	10,7%	Bol 1	38,6%	44,0%
Bol 2	352	287	-18,5%	Bol 2	15,0%	13,7%
Bol 3	229	182	-20,5%	Bol 3	8,2%	5,4%
Bol 4	380	368	-3,2%	Bol 4	4,9%	4,6%
Bbl 1	43	75	74,4%	Bbl 1	37,7%	57,7%
Bbl 2	245	278	13,5%	Bbl 2	15,2%	17,5%
Bbl 3	69	65	-5,8%	Bbl 3	6,5%	5,3%
Bbl 4	30	23	-23,3%	Bbl 4	8,2%	5,3%
ZO-Brabant totaal	2.202	2.028	-7,9%	ZO-Brabant totaal	3,8%	3,5%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 RMC Regio 37 Zuidoost-Brabant

De grootste procentuele daling van het aantal nieuwe vsv-ers is gerealiseerd in de bovenbouw van het vmbo in de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerwegen. In de theoretische en gemengde leerwegen van het vmbo is het aantal nieuwe vsv-ers juist gestegen.

In het mbo is het aantal nieuwe vsv-ers op niveau 1 gestegen, zowel in de bol als de bbl. Vsv op niveau 1 is echter een speciaal geval. Immers, bij het succesvol doorlopen van de opleiding is toch sprake van vsv, aangezien met een diploma op niveau 1 geen startkwalificatie is behaald. Voor de vsv-ers op niveau 1 is dus niet duidelijk of een diploma is behaald of niet. Van de niet vsv-ers is weer niet duidelijk of ze nog op dezelfde opleiding zitten of op een andere.

In het mbo is het absolute aantal nieuwe vsv-ers ook op niveau 2 in de bbl gestegen, namelijk met 13,5 procent. Van alle vsv in de bbl is ook verreweg het merendeel (63%) te vinden op niveau 2.

In Zuidoost-Brabant is het aantal nieuwe vsv-ers in het voortgezet onderwijs tussen het schooljaar 2005-2006 en 2009-2010 met 16 procent gedaald tegenover 3,9 procent in het middelbaar beroepsonderwijs. Voor het mbo lijkt dan ook de grootste uitdaging te liggen om het aantal nieuwe vsv-ers omlaag te brengen. Een gegeven dat we in paragraaf 1.2 bevestigd zullen zien wanneer we de vergelijking maken met de door OCW opgestelde normen.

2.2 Vsv-percentages versus norm- en streefwaarden

In het voorgaande is gekeken naar de procentuele *afname* van het aantal nieuwe vsv-ers *sinds 2005-2006*. Zuidoost-Brabant blijft hierbij achter bij de meeste andere RMC-regio's. In deze paragraaf kijken we naar de meest actuele cijfers (2009-2010) over nieuwe vsv-ers. Dit geeft een minder negatief beeld van de regio Zuidoost-Brabant. Want hoewel slechts twee RMC-regio's een minder grote afname hebben gerealiseerd sinds 2005-2006, zijn er nog altijd 12 van de 39 RMC-regio's met een hoger percentage nieuwe vsv-ers in 2009-2010. Zuidoost-Brabant kende dus een aardige 'beginsituatie' in 2005-2006. Zij heeft echter wel haar plaats bovenin de middenmoot (2005-2006) moeten verruilen voor een plaats onderin de middenmoot (2009-2010).

In de nieuwe vsv-convenanten is de ontwikkeling sinds 2005-2006 sec niet van belang, maar gaat het om de percentages nieuwe vsv-ers per jaar onder een bepaalde norm te krijgen. Het

ministerie van OCW heeft normen en streefwaarden geformuleerd per onderwijstype/-niveau. De door het ministerie gebruikte indeling wordt hier ook aangehouden. Het ministerie werkt vanaf 2012-2013 met een vernieuwde meetsystematiek, waarop ook de normen en streefwaarden zijn aangepast. In de ondersteunende richtlijnen heeft het ministerie haar verwachtingen weergegeven over de daling van de nieuwe vsv-ers als gevolg van de nieuwe meetsystematiek. In overzicht 4 is het percentage nieuwe vsv-ers in 2009-2010 volgens de huidige en de nieuwe meetsystematiek weergegeven.

Overzicht 4¹⁷ – Nieuwe vsv-ers (%) Zuidoost-Brabant schooljaar 2009-2010

	Vo onder- bouw	Vmbo boven- bouw	Havo/vwo boven- bouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Nieuwe methode, oude meetsystematiek	0,8%	3,7%	0,9%	48,1%	15,3%	4,9%
Effect witte vlekken	-0,6%	-1,1%	-0,5%	-5,0%	-1,0%	-0,3%
Nieuwe methode, nieuwe meetsystematiek	0,2%	2,6%	0,4%	43,1%	14,3%	4,6%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 RMC Regio's Zuidoost-Brabant (37).

In overzicht 5 worden de percentages nieuwe vsv-ers in Zuidoost-Brabant 2009-2010 op basis van de vernieuwde meetsystematiek vergeleken met de prestatienormen en streefwaarde van het ministerie. We hanteren hier de cijfers op basis van de nieuwe meetsystematiek, aangezien de prestatienormen en streefwaarde zijn ontwikkeld met de nieuwe meetsystematiek in het achterhoofd.

Overzicht 5 – Nieuwe vsv-ers (%), normen en -streefwaarden

	Vo onder- bouw	Vmbo boven- bouw	Havo/vwo boven- bouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Nieuwe methode, nieuwe meetsystematiek						
ZO-Brabant '09-'10	0,2%	2,6%	0,4%	43,1%	14,3%	4,6%
Norm '12/'13	1%	4%	0,5%	32,5%	13,5%	4,25%
Norm '13/'14	1%	4%	0,5%	27,5%	11,5%	3,5%
Norm '14/'15	1%	4%	0,5%	22,5%	10%	2,75%
Streefwaarde '14/'15	0,2%	1,5%	0,1%	22,5%	10%	2,75%

Indien de nieuwe meetsystematiek inderdaad leidt tot de verwachte daling van het aantal vsv-ers, dan zullen de prestatienormen in het vo gehaald worden. In het mbo worden de normen niet gehaald. Aangezien de normen in het mbo ook nog eens elk jaar verder verscherpt worden, liggen de grootste uitdagingen in het mbo.

17 VO onderbouw is inclusief 3e brugjaar, havo/vwo bovenbouw vanaf 3e leerjaar.

De streefwaarden van het ministerie voor 2014-2015 liggen voor de meeste onderwijssoorten / -niveaus ver weg. Uitzondering hierop is de onderbouw van het vo. Rekening houdend met de nieuwe meetsystematiek is het vsv-percentage van 2009-2010 gelijk aan de streefwaarde.

Hoe presteert Zuidoost-Brabant ten opzichte van andere regio's? In overzicht 6 vergelijken we Zuidoost-Brabant met de twee gekozen spiegelregio's Utrecht en Twente en met de gemiddelde regio. Cijfers van de gemiddelde regio zijn door het ministerie verstrekt in de ondersteunende richtlijnen. Let op! Alle cijfers zijn inclusief de verwachte daling door de vernieuwde meetsystematiek.

Overzicht 6 – Nieuwe vsv-ers (%) schooljaar 2009-2010

	Vo onder- bouw	Vmbo boven- bouw	Havo/vwo boven- bouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Nieuwe methode, nieuwe meetsystematiek						
ZO-Brabant	0,2%	2,6%	0,4%	43,1%	14,3%	4,6%
Utrecht	0,1%	2,0%	0,6%	36,2%	16,1%	5,9%
Twente	0,5%	0,7%	0,1%	27,6%	10,0%	2,9%
Gemiddelde regio	0,3%	1,8%	0,4%	33,4%	14,2%	4,8%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 RMC Regio's Zuidoost-Brabant (37) / Twente (12) / Utrecht (19).

In 2009-2010 presteert Zuidoost-Brabant goed in de onderbouw vo. Met een vsv-percentage van 0,2 procent doet zij het beter dan de gemiddelde regio in Nederland en ook beter dan Twente. Utrecht presteert nog iets beter.

Op de bovenbouw havo/vwo, mbo-2 en mbo-3/4 zijn de prestaties ongeveer gelijk aan de gemiddelde regio, Twente presteert daarop beter en Utrecht juist slechter dan de gemiddeld regio. Op de bovenbouw vmbo en mbo-1 zijn de prestaties behoorlijk slechter dan Utrecht, Twente en de gemiddelde regio. Met een vsv-percentage van 2,6 procent gaat het in de bovenbouw van het vmbo slechter dan in de gemiddelde regio, waar het vsv-percentage 1,8 procent bedraagt. Met 2,6 procent wordt echter wel voldaan aan de prestatienorm voor de komende jaren, zie overzicht 5. Dat geldt niet voor het mbo-1, waar het vsv-percentage van 43,1 procent ver boven dat van de gemiddelde regio ligt (33,4%) en ook ver boven de normen van 2012-2013 (32,5%), 2013-2014 (27,5%) en 2014-2015 (22,5%).

Het is overigens opmerkelijk dat er op mbo-1 niveau een norm is gesteld. Immers, een deelnemer die een 1-jarige mbo-1 opleiding afrondt met een diploma wordt geteld als een vsv-er, tenzij deze deelnemer zijn weg in het onderwijs vervolgt in bijvoorbeeld een mbo-2 opleiding. Uit de norm zou je daarom kunnen afleiden dat het ministerie als doel heeft zoveel mogelijk niveau 1 deelnemers door te laten stromen naar niveau 2. Een deel van de mbo-1 gediplomeerden zal echter zijn weg vervolgen op de arbeidsmarkt. Deze worden nu als vsv-er geteld. Het ministerie zal vanaf schooljaar 2012-2013 de mbo-1 gediplomeerden met een baan van minstens 12 uur niet meer meetellen als nieuwe vsv-er. Kortom, op dit moment is het succes van de mbo-1 opleiding niet goed te bepalen. Daarvoor is meer inzicht nodig waar de deelnemers van 1 oktober 2009 zich bevinden op 1 oktober 2010: nog steeds in de mbo-1 opleiding; doorgestroomd naar een mbo-2 of andere opleiding; op de arbeidsmarkt met een baan; op de arbeidsmarkt

zonder baan. Er kan dus niet zomaar geconcludeerd worden dat een uitvalpercentage van 43,1 procent in Zuidoost-Brabant niet goed is.

In de volgende twee paragrafen gaan we de uitval in het mbo en het vo nader bekijken om meer inzicht te verkrijgen waar precies de winst te behalen is om vsv terug te dringen.

3 Analyse vsv in het mbo

3.1 Vsv-percentages 2009-2010 mbo

Voor de grotere mbo-instellingen (met >100 deelnemers) uit Zuidoost-Brabant is in overzicht 7a per mbo-niveau volgens de indeling van het ministerie de absolute aantallen en percentages nieuwe vsv-ers in het schooljaar 2009-2010 gepresenteerd. Om voor de combinatie instelling-niveau te kunnen zien of het vsv-percentage voldoet aan de landelijke eisen zijn ook de normen en streefwaarden (volgens de nieuwe meetsystematiek) voor de komende jaren toegevoegd. Om een idee te krijgen van de grootte van de instelling in de regio en de omvang van het aantal nieuwe vsv-ers zijn deze aantallen in overzicht 7b verwerkt.

Overzicht 7a – Nieuwe vsv-ers (%) per mbo-instelling (min. 100 dlrns. woonachtig in Zuidoost-Brabant)

	Nieuwe vsv-ers 2009-2010					
	Mbo-1		Mbo-2		Mbo-3/4	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)
Nieuwe methode, oude meetsystematiek						
Helicon Opleidingen	13	100%	26	14,6%	47	5,3%
ROC Eindhoven	162	48,1%	361	17,7%	331	5,0%
ROC Gilde Opleidingen	-	-	12	12,6%	6	1,8%
ROC Koning Willem I	-	-	11	11,6%	19	4,1%
ROC Ter AA	19	34,5%	109	15,4%	96	5,4%
ROC Tilburg	-	-	9	15,5%	30	8,7%
ROC de Leijgraaf	-	-	2	4,3%	4	2,3%
SG De Rooi Pannen	5	35,7%	9	3,0%	34	3,3%
SintLucas-De Eindhovense sch.	-	-	2	8,3%	36	3,9%
Totaal ZO-Brabant '09-'10	210	48,1%	565	15,3%	638	4,9%
Nieuwe methode, nieuwe meetsystematiek						
Prognose ZO-Brabant '09-'10		43,1%		14,3%		4,6%
Norm '12/'13		32,5%		13,5%		4,25%
Norm '13/'14		27,5%		11,5%		3,50%
Norm '14/'15		22,5%		10,0%		2,75%
Streefwaarde '14/'15		22,5%		10,0%		2,75%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 RMC Regio Zuidoost-Brabant (37)

Overzicht 7b – Nieuwe vsv-ers (abs.) per mbo-instelling

	Aantal mbo-deelnemers	Nieuwe vsv-ers 2009-2010
ROC Eindhoven	8.999	854
ROC Ter AA	2.540	224
Helicon Opleidingen	1.076	86
SG De Rooi Pannen	1.332	48
ROC Tilburg	404	39
SintLucas-De Eindhovense sch.	951	38
ROC Koning Willem I	562	30
ROC Gilde Opleidingen	422	18
ROC de Leijgraaf	222	6
Totaal ZO-Brabant '09-'10	17.125	1.413

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 RMC Regio Zuidoost-Brabant (37)

Niveau 1: het percentage nieuwe vsv-ers ligt ver boven de landelijke norm. Dit lijkt op zich een slechte zaak. Echter, in de vorige paragraaf hebben we reeds opgemerkt dat een norm op mbo-1 een speciale situatie vormt en dat een hoog percentage niet hoeft te betekenen dat er weinig succes wordt behaald. Immers, een deelnemer die een 1-jarige mbo-1 opleiding afrondt met een diploma wordt geteld als een vsv-er. Interessant zou het zijn om te weten welk deel van de nieuwe vsv-ers het diploma heeft behaald. Van deze groep met diploma op niveau 1 heeft een deel wellicht inmiddels een baan van minstens 12 uur in de week. In de nieuwe meetsystematiek wordt deze groep niet langer als vsv-er meegenomen. Het vsv-percentage zou in dat geval lager uitkomen. Mocht het vsv-percentage dan nog steeds niet voldoen aan de norm, dan kan het vsv-percentage verder omlaag gebracht worden door de doorstroom naar niveau 2 te bevorderen. Met de gegeven informatie valt echter niet zomaar te concluderen dat het vsv-percentage van 48,1 procent op niveau 1 in Zuidoost-Brabant te hoog is.

Niveau 2: het percentage nieuwe vsv-ers is met 15,3 procent te hoog. De volgende mbo-instellingen voldoen – inclusief de verwachte daling van 1 procentpunt als gevolg van de nieuwe meetsystematiek – niet aan de norm voor 2012-2013: Helicon Opleidingen, ROC Eindhoven, ROC Ter AA en ROC Tilburg.

Niveau 3/4: ook op de niveaus 3 en 4 voldoet het huidige vsv-percentage niet aan de norm voor 2012-2013. Er zijn vier mbo-instellingen die inclusief de correctie voor de nieuwe meetsystematiek een te hoog vsv-percentage hebben. Dit zijn dezelfde vier als voor niveau 2: Helicon Opleidingen, ROC Eindhoven, ROC Ter AA en ROC Tilburg.

De eerste prioriteit van het vsv-beleid in Zuidoost-Brabant ligt bij die instellingen met een hoog aantal nieuwe vsv-ers en een hoger percentage nieuwe vsv-ers dan de door het ministerie gestelde normen. In het mbo gaat het dan om:

- ROC Eindhoven;
- ROC Ter AA.

De tweede prioriteit ligt bij die instellingen met een hoog aantal nieuwe vsv-ers, dan wel een te hoog percentage nieuwe vsv-ers ten opzichte van de norm. Helicon Opleidingen valt dan het meeste op met 86 nieuwe vsv-ers in 2009-2010. Daarachter zijn er een viertal mbo-instellingen met zo'n 30 à 50 nieuwe vsv-ers, waarbij vooral ROC Tilburg opvalt doordat zij op alle niveaus slechter presteert dan de norm van 2012-2013. Met 39 nieuwe vsv-ers op 404 mbo-deelnemers bedraagt het vsv-percentage van ROC Tilburg 9,7 procent. Dat is nog wel beter dan de 11 procent van de gehele ROC Tilburg, blijkt uit de VSV-Atlas.

ROC Eindhoven

ROC Eindhoven is met afstand de grootste mbo-instelling, daar komen dan ook de meeste vsv-ers vandaan. In het schooljaar 2009-2010 gaat het op niveau 1 om 162 van de 210 vsv-ers. Op niveau 2 zijn dat er 361 van de 565 en op niveau 3/4 331 van de 638. In totaal komen dus 854 (circa 60%) van de 1.413 vsv-ers in het mbo van het ROC Eindhoven. Reden om iets dieper in te duiken in de cijfers van ROC Eindhoven. We analyseren van ROC Eindhoven achtereenvolgens¹⁸:

- a) De ontwikkeling van het aantal nieuwe vsv-ers sinds 2005-2006;
- b) Het percentage nieuwe vsv-ers 2009-2010 in vergelijking met andere ROC's;
- c) Uit welke opleidingen de meeste nieuwe vsv-ers afkomstig zijn;

a) De ontwikkeling van het aantal nieuwe vsv-ers sinds 2005-2006

In de periode van 2005-2006 tot en met 2009-2010 is het totaal aantal nieuwe vsv-ers (ongeacht waar ze woonachtig zijn) bij ROC Eindhoven met 5 procent afgenomen van 1.122 naar 1.066. Ter vergelijking: in heel Nederland bedraagt de afname van het aantal nieuwe vsv-ers in het mbo in dezelfde periode 17,6 procent (van 36.274 naar 29.900), zie de VSV-Atlas van 2009-2010. De afname van het aantal nieuwe vsv-ers in Zuidoost-Brabant is in vergelijking met de rest van het mbo beperkt te noemen.

b) Het percentage nieuwe vsv-ers 2009-2010 in vergelijking met andere ROC's

Ondanks een relatief beperkte afname van het aantal nieuwe vsv-ers sinds 2005-2006 bevindt ROC Eindhoven zich niet in de onderste regionen als we kijken naar het percentage nieuwe vsv-ers in 2009-2010, blijkt uit overzicht 8. Met 8,9 procent nieuwe vsv-ers op een totaal van 11.932 deelnemers staat ROC Eindhoven 23^e van de 42 ROC's, een plek in de middenmoot. In vergelijking met andere grote instellingen inclusief grote-steden-problematiek doet ROC Eindhoven het zeker niet slecht.

18 In paragraaf 2.5 volgt een meer verdiepende analyse van de vsv-problematiek bij ROC Eindhoven. Met behulp van dossieronderzoek is voor een steekproef onder zorgdeelnemers het probleemprofiel vastgesteld.

Overzicht 8 – Percentage¹⁹ nieuwe vsv-ers per ROC²⁰

		Nieuwe vsv-ers 2009-2010 (%)	Omvang (aantal dlrs. 2009-2010)
Nieuwe methode, oude meetsystematiek			
1	ROC Menso Alting	2,9%	511
2	Hoornbeeck College	3,0%	4.472
3	ROC Friese Poort	5,2%	9.890
4	SG De Rooi Pannen	5,2%	5.631
5	ROC Graafschap College	5,8%	6.635
6	ROC de Leijgraaf	5,9%	5.086
7	ROC Gilde Opleidingen	6,0%	8.526
8	Landstede	6,1%	8.135
9	ROC Alfa-college	6,2%	8.823
10	ROC van Twente	6,4%	13.768
11	ROC Koning Willem I	6,5%	9.241
12	ROC Drenthe College	6,6%	6.158
13	ROC Friesland College	6,9%	7.433
14	ROC Deltion College	6,9%	10.897
15	ROC Zeeland	7,5%	6.263
16	ROC AVENTUS	7,5%	9.300
17	ROC Onderwijsgroep A12	7,7%	5.636
18	ROC Kop van Noord-Holland	7,7%	2.146
19	Noorderpoort	7,8%	10.448
20	ROC Ter AA	8,4%	3.098
21	ROC Westerschelde	8,4%	1.722
22	ROC Leeuwenborgh	8,7%	6.299
23	ROC Eindhoven	8,9%	11.932
24	Rijn IJssel	8,9%	9.577
25	ROC Nova College	9,0%	9.600
26	ROC Nijmegen	9,3%	7.374
27	ID College	9,3%	9.194
28	ROC West-Brabant	9,5%	11.917
29	ROC Horizon College	9,6%	10.186
30	ROC Zaanstreek-Waterland	9,8%	4.232
31	ROC Midden Nederland	9,9%	12.604
32	ROC Leiden	10,2%	6.705
33	ROC Arcus College	10,3%	5.269
34	ROC Mondriaan	10,4%	13.490
35	ROC Amarantis	10,9%	15.233
36	ROC Tilburg	11,0%	6.849
37	Zadkine	11,5%	13.771
38	ROC Da Vinci College	11,6%	6.846
39	ROC Albeda College	11,8%	16.340
40	ROC Flevoland	11,9%	4.581
41	ROC van Amsterdam	12,7%	20.365
42	ROC Rivor	13,7%	1.770

Bron – VSV-Atlas 2009-2010 (definitieve cijfers)

19 Het percentage heeft betrekking op alle deelnemers en vsv-ers van ROC Eindhoven en niet alleen op zij die wonen in Zuidoost-Brabant.

20 Om de vergelijking zo zuiver mogelijk te houden zijn alleen ROC's meegenomen en dus geen AOC's en vakinstellingen.

c) *Uit welke opleidingen zijn de meeste nieuwe vsv-ers afkomstig?*

Het streven voor ROC Eindhoven moet zijn om het percentage nieuwe vsv-ers omlaag te brengen. Immers, de door het ministerie opgelegde normen worden momenteel niet gehaald, zie overzicht 7a. Om dit te realiseren is een goed zicht nodig waar vsv zich voordoet. Daarom is gekeken uit welke opleidingen de meeste nieuwe vsv-ers afkomstig zijn. In de overzichten 9a tot en met 9d is dit voor de vier mbo-niveaus gedaan voor het schooljaar 2010-2011. De meest actuele BRON-gegevens zijn eind 2011 door de gemeente Eindhoven voor de hele RMC-regio Zuidoost-Brabant opgevraagd bij DUO. De gegevens zijn door KBA bewerkt om het aantal nieuwe vsv-ers 2010-2011 te berekenen. Uit eigen ervaring is bekend dat de cijfers niet exact gelijk zijn aan de definitieve cijfers van het ministerie, echter bij benadering wel goed bruikbaar voor dit doeleinde.

Overzicht 9a – Top-5 opleidingen ROC Eindhoven (niv. 1) met meeste nieuwe vsv-ers

	Nieuwe vsv-ers 2010-2011			
	Zonder mbo-1 diploma		Alle vsv-ers	
Arbeidsmarktgekwalificeerd assistent	19	35%	40	38%
Assistent mobiliteitsbranche	6	11%	12	11%
Horeca-assistent	6	11%	11	10%
Zorghulp	6	11%	8	8%
Assistent Constructiewerker/Lasser	3	5%	10	9%
Overig	15	27%	25	24%
Totaal	55	100%	106	100%

Bron – DUO-gegevens van RMC Zuidoost-Brabant

We beginnen met niveau 1. Er zijn in totaal 106 vsv-ers in het schooljaar 2010-2011. Bijna de helft daarvan heeft een diploma op dat niveau bemachtigd. Iets meer dan de helft, namelijk 55 jongeren, hebben geen diploma op niveau 1 bemachtigd. Ook voor de groep zonder diploma is weergegeven uit welke opleidingen de vsv-ers afkomstig zijn. Dit is eigenlijk de meest interessante groep, aangezien zij voortijdig de opleiding hebben verlaten. De rest heeft wel het doelresultaat bereikt, namelijk het diploma op niveau 1. Zij tellen toch mee als vsv-er, omdat een niveau-1 diploma niet telt als startkwalificatie.

Voor de overige niveaus halen we hier alleen de belangrijkste gegevens naar voren. Zie de overzichten 9b tot en met 9d voor de 10 opleidingen per niveau met de meeste vsv-ers in 2010-2011.

Opleidingen niveau 2-4 met de meeste nieuwe vsv-ers 2010-2011:

- Verkoper (niv. 2) / Verkoopsspecialist (niv. 3) → 77 nieuwe vsv-ers;
- (Junior) Kapper (niv.2) / (Allround) Kapper (niv. 3) → 39 nieuwe vsv-ers;
- Helpende (Zorg &) Welzijn (niv. 2) → 37 nieuwe vsv-ers.

Uit bovenstaande opleidingen zijn op de mbo-niveaus 2 tot en met 4 gezamenlijk 153 nieuwe vsv-ers afkomstig. Op een totaal van 570 nieuwe vsv-ers 2010-2011 op de drie hoogste mbo-niveaus is dat circa 27 procent. Bovenstaande laat zien dat op een selecte groep opleidingen een enorme winst valt te boeken.

Overzicht 9b – Top-10 opleidingen ROC Eindhoven (niv. 2) met meeste nieuwe vsv-ers

	Nieuwe vsv-ers 2010-2011	
Verkoper	52	19%
Helpende (Zorg &) Welzijn	37	14%
Autotechniek (Autotechnicus)	22	8%
Kapper / Junior Kapper	15	6%
Administratief medewerker	14	5%
Metaalbewerken	12	4%
Installeren	11	4%
Timmerman	10	4%
Medewerker bediening/café-bar (Gastheer/-vrouw)	9	3%
Kok	8	3%
Overig	82	30%
Totaal	272	100%

Bron – DUO-gegevens van RMC Zuidoost-Brabant

Overzicht 9c – Top-10 opleidingen ROC Eindhoven (niv. 3) met meeste nieuwe vsv-ers

	Nieuwe vsv-ers 2010-2011	
Verkoopsspecialist	25	19%
Commercieel medewerker	19	15%
Pedagogisch Werk	16	12%
Schoonheidsspecialist	14	11%
Kapper / Allround Kapper	14	11%
Verzorgende-IG	11	8%
Maatschappelijke Zorg (Medewerker maats. Zorg)	5	4%
Veiligheid en vakmanschap	3	2%
Assemblagetechnicus Mobiliteitsbranche (inn15)	3	2%
Leisure & hospitality	2	2%
Overig	18	14%
Totaal	130	100%

Bron – DUO-gegevens van RMC Zuidoost-Brabant

Overzicht 9d – Top-10 opleidingen ROC Eindhoven (niv. 4) met meeste nieuwe vsv-ers

	Nieuwe vsv-ers 2010-2011	
Sport en bewegen	16	10%
Juridisch medewerker	15	9%
Onderwijsassistent (ovd07)	14	8%
MBO-Verpleegkundige (ovd16)	14	8%
Sociaal-cultureel werker	13	8%
Commercieel medewerker bank- en verzekeringswezen	11	7%
Maatschappelijke Zorg 4 (ovd24)	10	6%
Medewerker marketing en communicatie	8	5%
ICT-beheer	7	4%
Artiest	6	4%
Overig	54	32%
Totaal	168	100%

Bron – DUO-gegevens van RMC Zuidoost-Brabant

3.2 Uitvalredenen mbo

Van een aantal mbo-instellingen uit de RMC-regio Zuidoost-Brabant is nader onderzoek gedaan naar de redenen van uitval. Van 9.363 uitvallers (niet vsv-ers!) uit de schooljaren 2008-2009, 2009-2010 en 2010-2011 is de uitvalreden bekend, zie overzicht 10. De mbo-instellingen hanteerden diverse indelingen voor de uitvalredenen. Ten behoeve van deze analyse is gekozen om deze allemaal uniform te maken conform de indeling die in het Basisregister Onderwijs (BRON) wordt gehanteerd. Zie de bijlage voor meer informatie over de categorisering van de uitvalredenen en een uitgebreid overzicht met voorbeelden van uitvalredenen per hoofdcategorie.

Overzicht 10 – Uitvalredenen mbo in ZO-Brabant (2008-2009 t/m 2010-2011)

	Totaal
Persoonsgebonden factoren; instelling geen invloed op	21%
Persoonsgebonden factoren; instelling niets aan doen, wellicht wel opvang	21%
Instellingsgebonden factoren'	3%
Studie- en beroepskeuzegebonden factoren	19%
Arbeidsmarkt- en (externe) omgevingsfactoren	14%
Zonder diploma, maar wel succesvol / afgesproken resultaat behaald	1%
Onbekend	15%
Geen uitval	6%
Totaal (n=100%)	n = 9.363

Uitvalredenen mbo naar niveau

In overzicht 11 zijn de uitvalredenen naar niveau weergegeven. Het betreft het niveau op 1 oktober van het schooljaar waarin de deelnemer is uitgevallen. Het niveau bij uitval is voor 3.218 van de 9.363 succesvol achterhaald uit het BRON. Van de rest kan het niveau niet worden achterhaald, met name omdat met de gebruikte BRON-gegevens alleen jongeren tot 23 jaar en woonachtig in Zuidoost-Brabant zijn te achterhalen. Door de maximale leeftijd van 23 jaar is de samenstelling van de groep uitvallers uit de deelpopulatie (waarvan het niveau bekend is) anders dan de totale groep uitvallers. Het gevolg is dat ook de verdeling naar uitvalredenen anders uitpakt (vgl. de kolommen 'Totaal' uit overzichten 10 en 11).

Overzicht 11 – Uitvalredenen mbo in ZO-Brabant: naar niveau

	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3	Mbo-4	Totaal
Persoonsgebonden factoren; instelling geen invloed op	28%	21%	17%	12%	17%
Persoonsgebonden factoren; instelling niets aan doen, wellicht wel opvang	38%	27%	28%	25%	27%
Instellingsgebonden factoren	2%	2%	4%	4%	3%
Studie- en beroepskeuzegebonden factoren	7%	22%	34%	41%	31%
Arbeidsmarkt- en (externe) omgevingsfactoren	11%	18%	9%	6%	10%
Zonder diploma, maar wel succesvol / afgesproken resultaat behaald	0%	0%	0%	0%	0%
Onbekend	5%	7%	5%	9%	7%
Geen uitval	9%	3%	3%	3%	4%
Totaal (n=100%)	n=242	n=1.001	n=664	n=1.311	n=3.218

De mbo-instellingen hebben invloed op drie categorieën uitvalredenen, namelijk “Persoonsgebonden factoren; instelling niets aan doen, wellicht wel opvang”, “Instellingsgebonden factoren” en “Studie- en beroepskeuzegebonden factoren”. Geaggregeerd hebben de mbo-instellingen in Zuidoost-Brabant invloed op 47 procent van de uitval op mbo-1 van jongeren tot 23 jaar. Op mbo-2 is dit 51 procent, 66 procent op mbo-3 en 70 procent op mbo-4. Des te hoger het niveau, des te meer invloed de school heeft en kan uitoefenen op de uitval. Dat houdt voor de scholen in dat zij op de hoogste mbo-niveaus de meeste winst kunnen behalen om de uitval te verminderen.

Uitvalredenen mbo naar leerweg

In overzicht 12 zijn de uitvalredenen naar leerweg weergegeven. De meeste uitvalredenen zijn niet specifiek voor een leerweg en doen zich voor bij beide leerwegen dan ook voor. De persoons- en instellingsgebonden uitvalredenen en de ‘rest’-categorieën van uitvalredenen “zonder diploma maar wel afgesproken resultaat behaald”, “onbekend” en “geen uitval” komen bij de uitvallers bol en bbl percentueel ongeveer even vaak voor. De studie-/beroepskeuzegerelateerde uitvalredenen vormen onder bol’ers vaker de reden van uitval dan onder bbl’ers (34% vs. 19%). Arbeidsmarktgerelateerde uitvalredenen hebben onder meer betrekking op problemen rondom de werkplek, met het niet vinden van een (passende) werkplek, een onvoldoende begeleiding door bedrijf en school, en met groenpluk. Deze redenen komen logischerwijs weinig voor in de bol, maar vormen in de bbl voor circa een kwart van alle uitval. De arbeidsmarktgerelateerde uitvalredenen typeren we dan ook als bbl-specifieke uitvalredenen.

Overzicht 12 – Uitvalredenen in mbo ZO-Brabant: naar leerweg

	Bbl	Bol	Totaal
Persoonsgebonden factoren; instelling geen invloed op	19%	17%	17%
Persoonsgebonden factoren; instelling niets aan doen, wellicht wel opvang	25%	28%	27%
Instellingsgebonden factoren	2%	4%	3%
Studie- en beroepskeuzegebonden factoren	19%	34%	31%
Arbeidsmarkt- en (externe) omgevingsfactoren	26%	6%	10%
Zonder diploma, maar wel succesvol / afgesproken resultaat behaald	1%	0%	0%
Onbekend	5%	7%	7%
Geen uitval	3%	4%	4%
Totaal (n=100%)	n=641	n=2.561	n=3.202

De conjunctuurgolven van de economie zouden van invloed kunnen zijn op (het type) uitval in de bbl. In laagconjunctuur kan er een tekort aan (passende) stageplekken ontstaan. Het is mogelijk dat dit tot hogere uitval in de bbl leidt. Een deel zal echter zijn weg vervolgen in de bol, waardoor het totaal aantal deelnemers en daarmee het aantal nieuwe vsv-ers daalt. Dat betekent dat in hoogconjunctuur het aantal deelnemers in de bbl hoger is dan in laagconjunctuur. De beide leerwegen werken daarbij als communicerende vaten die de grillige conjunctuurgolven deels op kunnen vangen.

In overzicht 13 zijn de aantallen nieuwe vsv-ers in de bbl in Zuidoost-Brabant en geheel Nederland voor de periode 2005-2006 tot en met 2010-2011 weergegeven. Tussen haakjes staat het

aantal deelnemers in de bbl. Zowel landelijk als in Zuidoost-Brabant is het goed te zien dat het aantal bbl'ers stijgende is in de periode van hoogconjunctuur tot en met het cohort 2008-2009. Vervolgens neemt dat aantal scherp af in de periode van laagconjunctuur vanaf 2008-2009. Het aantal deelnemers in de bbl volgt daarmee het ritme van de economische conjunctuur. De afname van deelname in de bbl lijkt daarmee een belangrijke verklaring voor de afname van het absolute aantal vsv-ers in de bbl in 2010-2011.

Overzicht 13 – Aantal nieuwe vsv-ers in de bbl tussen 2005-2006 en 2010-2011

	Zuidoost-Brabant	Landelijk
Bbl 2005-2006	387 (3.160)	9.127 (72.233)
Bbl 2006-2007	372 (3.242)	8.731 (73.167)
Bbl 2007-2008	392 (3.526)	9.189 (79.388)
Bbl 2008-2009	440 (3.765)	9.725 (84.345)
Bbl 2009-2010	441 (3.378)	8.366 (78.026)
Bbl 2010-2011 voorlopig	327 (3.114)	7.040 (72.653)

Registratie uitvalredenen

Uit de verkregen bestanden met uitvallers blijkt dat de vijf mbo-instellingen (De Rooi Pannen – Eindhovense School – Helicon Opleidingen – ROC Eindhoven – ROC Ter AA) de uitvalredenen niet registreren volgens de acht hoofdcategorieën. Aangezien dit in de toekomst verplicht zal zijn in de gegevenslevering met DUO worden de mbo-instellingen geadviseerd naast de eigen indeling van uitvalredenen ook de indeling van DUO te hanteren. De bijlage kan gebruikt worden om de uitvalsredenen toe te delen aan de hoofdcategorieën.

3.3 Schooluitval op mbo-3/4

In absolute aantallen is de landelijke ambitie om de uitval op mbo-3/4 het sterkst te laten dalen, zoals in de richtlijnen van het ministerie valt te lezen. De voorgaande twee paragrafen geven belangrijke aanwijzingen om deze ambitie in de regio waar te maken.

Uit paragraaf 2.1 hebben we geleerd dat ROC Eindhoven en ROC Ter AA de meeste nieuwe vsv-ers in het schooljaar 2009-2010 herbergen. Deze twee instellingen hebben samen met Helicon Opleidingen en ROC Tilburg een hoger percentage nieuwe vsv-ers dan de door het ministerie gestelde normen. Bij de laatste twee gaat het om een absoluut gezien minder groot aantal nieuwe vsv-ers.

Uit paragraaf 2.2 blijkt dat de mbo-instelling met name op de twee hoogste niveaus invloed heeft op de uitval. Zo'n 35 à 40 procent op mbo-3/4 valt uit om redenen die met de studie- en beroepskeuze te maken hebben. Daarbovenop valt nog ruim een kwart uit om persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe niets aan kan doen, maar waar zij wel met opvang een positieve rol kan spelen om uitval te voorkomen.

3.4 Nieuwe vsv-ers in het mbo naar leerjaar

Het ministerie van OCW heeft in maart 2012 gegevens verstrekt over het aantal nieuwe vsv-ers naar leerjaar in het mbo. De gegevens zijn – met uitzondering voor het eerste leerjaar – alleen

voor 18-plussers weergegeven, omdat het vsv-percentage voor jongeren onder de 18 jaar klein is (in leerjaar 2 circa 1%). Vooral nog zijn de gegevens naar leerjaar niet per RMC-regio bekend. Het landelijke beeld is als volgt.

Overzicht 14 – Nieuwe vsv-ers (18jr. en ouder) in het mbo in Nederland: naar leerjaar

2010-2011 (voortopige cijfers)	Deelnemers 18+	Nieuwe vsv-ers 18+	Nieuwe vsv-ers 18+ (%)
Leerjaar 1	55.073	7.156	13,0%
Leerjaar 2	100.613	10.482	10,4%
Leerjaar 3	86.559	6.859	7,9%
Leerjaar 4	58.412	3.423	5,9%
Leerjaar 5 en verder	n.b.	n.b.	n.b.

* Dit overzicht heeft betrekking op deelnemers die op het eind van de meetperiode (1 okt. 2011) 18 jaar of ouder waren.

Het aantal nieuwe vsv-ers van 18 jaar of ouder is absoluut gezien het hoogst in het tweede leerjaar (circa 10.500), gevolgd door het eerste leerjaar (ruim 7.000) en het derde leerjaar (bijna 7.000). Percentueel gezien doet vsv zich het vaakst voor onder 18-plussers in het eerste leerjaar (13%). Naarmate men langer in het mbo verblijft wordt de school relatief minder vaak vroegtijdig zonder startkwalificatie verlaten, in de leerjaren 2 tot en met 4 bedragen de vsv-percentages respectievelijk 10,4 – 7,9 – 5,9 procent.

Eerder is de focus van het beleid vaak gelegd op vsv in het eerste leerjaar van het mbo. Dit had onder meer te maken met de oude leerplichtwet van voor de zomer van 2007. Jongeren waren verplicht onderwijs te volgen tot en met het einde van het schooljaar waarin ze 16 jaar werden. Het einde van de leerplicht viel voor veel jongeren in het eerste leerjaar van het mbo. Een deel van de jongeren verliet vroegtijdig het onderwijs op het moment dat ze niet meer leerplichtig waren, waardoor de vsv in het eerste leerjaar van het mbo hoog was. In de zomer van 2007 is de kwalificatieplicht ingevoerd. Met de kwalificatieplicht is de plicht verlengd tot en met de dag dat de jongere 18 jaar wordt (tenzij al een startkwalificatie is behaald). Het gevolg is dat vsv verschoven is naar latere leerjaren. In overzicht 14 is dan ook te zien dat het aantal en percentage nieuwe vsv-ers in de eerste drie leerjaren van het mbo groot is.

In overzicht 15 is het percentage nieuwe vsv-ers per leerjaar weergegeven voor de mbo-instellingen met minimaal 100 deelnemers uit Zuidoost-Brabant. De percentages hebben betrekking op alle deelnemers van de instelling, ongeacht waar zij woonachtig zijn. De instellingen zijn geordend naar het aantal nieuwe vsv-ers, vergelijk overzicht 7b in paragraaf 2.1. Overeenkomstig het landelijke beeld neemt het percentage nieuwe vsv-ers af in de hogere leerjaren. Bij het grootste ROC in Zuidoost-Brabant (ROC Eindhoven) is dit verband zeer sterk. In het eerste leerjaar bedraagt de vsv 16,2 procent en dit percentage neemt af tot 3,8 procent voor het vierde leerjaar. Bij ROC Ter AA, het op-één-na grootste ROC in Zuidoost-Brabant, is dit verband minder sterk. Het vsv-percentage is in het eerste leerjaar lager dan bij ROC Eindhoven, namelijk 13,5 procent. In de overige leerjaren is dat percentage juist hoger dan in ROC Eindhoven. In leerjaar 4 bedraagt de vsv 8,8 procent.

Overzicht 15 – Percentage nieuwe vsv-ers (18+) naar leerjaar per mbo-instelling (min. 100 dlrs. uit Zuidoost-Brabant)

2010-2011	Leerjaar 1	Leerjaar 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4
ROC Eindhoven	16,2%	10,2%	6,1%	3,8%
ROC Ter AA	13,5%	13,9%	10,1%	8,8%
Helicon Opleidingen	16,5%	8,0%	5,7%	3,6%
SG De Rooi Pannen	10,7%	5,4%	4,4%	2,2%
ROC Tilburg	18,0%	14,1%	10,3%	7,8%
SintLucas-De Eindhovense school	5,5%	4,7%	4,8%	1,4%
ROC Koning Willem I	10,8%	9,2%	5,4%	3,0%
ROC Gilde Opleidingen	10,9%	8,2%	6,9%	2,3%
ROC de Leijgraaf	9,7%	8,3%	4,1%	2,1%
Totaal alle mbo-instellingen	13,0%	10,4%	7,9%	5,9%

* Dit overzicht heeft betrekking op deelnemers die op het eind van de meetperiode (1 okt. 2011) 18 jaar of ouder waren.

** Dit overzicht heeft betrekking op alle deelnemers van de betreffende instellingen en niet alleen die uit Zuidoost-Brabant.

3.5 Dossieronderzoek ROC Eindhoven²¹

Bereik van de tweedelijnszorg

Bij ROC Eindhoven zijn lijsten van uitvallers en zorgdeelnemers opgevraagd voor de schooljaren 2008-2009, 2009-2010 en 2010-2011. Met uitvallers worden alle verlaters van de opleidingen bedoeld. Zij zijn of worden niet per se vsv-ers, een groot gedeelte keert terug in het onderwijs. Met zorgdeelnemers worden alle deelnemers bedoeld die op enig moment in de drie onderzoeksjaren hebben deelgenomen aan een vorm van tweedelijnszorg, dat wil zeggen: extra begeleiding of ondersteuning, aanvullende of vervangende programma's, hulpverlening of schoolmaatschappelijk werk, studiekeuzeprogramma's of -oriëntatie, ambulante begeleiding door derden etc.

Circa 20 procent van de uitvallers is bekend in de tweedelijnszorg van ROC Eindhoven. Dit noemen we het bereik van de tweedelijnszorg. Uit ervaring blijkt dat dit een onderschatting²² is en dat het bereik in werkelijkheid groter is. Desondanks is het duidelijk dat een groot deel van de uitvallers niet bekend is in de tweedelijnszorg en dat een belangrijk deel van de problematiek niet wordt gesignaleerd.

Probleemprofielen

De zorgcoördinatoren van ROC Eindhoven hebben van 96 zorgdeelnemers de aard van hun problematiek in beeld gebracht. Op basis daarvan heeft het KBA probleemprofielen opgesteld. KBA heeft een methodiek ontwikkeld waarmee elke individuele student in één profiel wordt ingedeeld. De profielen zijn hiërarchisch geordend, het profiel 'gedragsproblematiek' gaat boven 'persoonlijke problematiek', dat weer boven 'problemen in de studiehouding / -vaardigheden' gaat et cetera.

21 In het voortraject van het dossieronderzoek hebben ook de mbo-instellingen ROC Ter AA, Helicon / De Groene Campus, De Rooi Pannen en De Eindhovense School / Sint Lucas hun medewerking verleend. Door het korte tijdsbestek waarin het onderzoek uitgevoerd diende te worden i.c.m. vertraging in het voortraject is besloten om het dossieronderzoek alleen bij de grootste instelling – ROC Eindhoven – voort te zetten.

22 Onder meer omdat de registraties niet helemaal op orde zijn.

Probleemprofielen zorgdeelnemers ROC Eindhoven

Gedragsproblematiek	75%
Persoonlijke problematiek	14%
Problemen met studievaardigheden/houding	7%
Problemen met opleidingsniveau	3%
Loopbaanproblematiek	-
Overige problematiek	-
Geen problemen	1%

Totaal (n = 100%) **n = 96**

Veruit de meeste (driekwart) van de zorgdeelnemers van ROC Eindhoven blijkt tot het profiel 'gedragsproblematiek' te behoren. Zo'n 14 procent behoort tot het profiel 'persoonlijke problematiek'.

Slechts 7 procent van de zorgdeelnemers in de steekproef behoort tot het profiel 'problemen met studievaardigheden/houding', 3 procent tot 'problemen met opleidingsniveau' en niemand tot 'loopbaanproblematiek'. Dat wil niet zeggen dat dit soort problemen zo weinig spelen bij de zorgdeelnemers, de profielen zijn immers hiërarchisch geordend. Als we de hiërarchie los laten en puur kijken of de type problematiek voorkomt, dan blijkt het volgende.

- Gedragsproblematiek komt bij 75 procent van de zorgdeelnemers voor.
- Persoonlijke problematiek komt bij 60 procent van de zorgdeelnemers voor.
- Problemen met studievaardigheden/houding komt bij 81 procent van de zorgdeelnemers voor.
- Problemen met opleidingsniveau komt bij 34 procent van de zorgdeelnemers voor.
- Loopbaanproblematiek komt bij 53 procent van de zorgdeelnemers voor.

Probleemprofielen naar opleidingsniveau

De probleemprofielen zijn afgezet tegen het opleidingsniveau²³. Gezien de kleine aantallen vallen er geen harde conclusies te trekken. Er zijn wel bekende trends te herkennen. Ten eerste zien we dat op de lagere mbo-niveaus 1 en 2 vooral – hier zelfs alleen maar – sprake is van gedrags- of persoonlijke problematiek. Ten tweede kampen de deelnemers op de hogere niveaus 3 en 4 vaker met problematiek rondom de studievaardigheden/-houding of het opleidingsniveau dan zij op de lagere niveaus 1 en 2. Ten derde valt op dat het profiel gedragsproblematiek minder vaak voorkomt naarmate het opleidingsniveau hoger is en het profiel persoonlijke problematiek juist vaker²⁴.

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
Gedragsproblematiek	50%	93%	79%	66%
Persoonlijke problematiek	50%	7%	16%	16%
Problemen met studievaardigheden/houding	-	-	5%	6%
Problemen met opleidingsniveau	-	-	-	4%
Totaal (n = 100%)	n = 6	n = 15	n = 19	n = 32

23 Van 72 van de 96 zorgdeelnemers is het opleidingskenmerk achterhaald. Het profiel is niet afgezet tegen leerweg, omdat de onderzoeksgroep bijna allemaal afkomstig zijn uit de BOL.

24 Niveau 1 gaat tegen deze trend in. Omdat het slechts zes deelnemers betreft laten we deze bijzonderheid buiten beschouwing.

Overbelasten

Overbelasten zijn deelnemers bij wie de belasting van diverse problemen zo groot is dat er problemen in de studie ontstaan. In de terminologie van de probleempromen zijn overbelasten te kenmerken als de deelnemers met gedrags- of persoonlijke problematiek, alleen in die gevallen dat het gaat om meervoudige²⁵ of multiproblematiek²⁶.

Van de 96 zorgdeelnemers blijkt volgens deze definitie 88 procent overbelast te zijn. Op de niveaus 1 en 2 is in de steekproef 100 procent overbelast, op niveau 3 circa 95 procent en op niveau 4 ongeveer 80 procent. Overbelaste jongeren komen dus voor op alle niveaus. Uit onderzoek in onder meer Utrecht blijkt zeker de helft van alle overbelasten op de hogere niveaus 3 en 4 voor te komen. Ook bij ROC Eindhoven zien we dit, circa tweederde van de overbelasten in de onderzoeksgroep bevindt zich in een opleiding op niveau 3 of 4.

Het overgrote deel van de zorgdeelnemers van ROC Eindhoven is overbelast en het bereik van de tweedelijnszorg onder uitvallers bedraagt 20 procent. Het is dus voornamelijk de lichte problematiek die niet wordt gevangen door de tweedelijnszorg. Ook wanneer de zorg niet specifiek gericht is op jongeren met gedrags- en of persoonlijke problematiek, blijken vooral zwaar of overbelaste jongeren geholpen te worden. Zo blijkt meer dan 70 procent van de jongeren in Oriëntatie & Keuzetrajecten overbelast te zijn.

Dat vooral lichte problematiek ontbreekt in de tweedelijnszorg van ROC Eindhoven wil overigens niet zeggen dat zware problematiek *wel* altijd wordt gesignaleerd, zo blijkt uit bijvoorbeeld soortgelijk dossieronderzoek in Utrecht. Op basis van de beschikbare gegevens van ROC Eindhoven kan hier echter geen harde uitspraak over worden gedaan.

25 Meervoudige problematiek betekent twee of meer problemen binnen het profiel.

26 Multiproblematiek betekent twee of meer soorten problemen, waarvan tenminste één binnen het profiel en tenminste één buiten het profiel.

4 Analyse vsv in het vo

4.1 Vsv-percentages 2009-2010 vo

Analoog aan de analyse voor de mbo-instellingen zijn voor de vo-scholen met minimaal 100 leerlingen woonachtig in Zuidoost-Brabant de absolute aantallen en het percentage nieuwe vsv-ers in 2009-2010 weergegeven, zie overzichten 16a en 16b.

Overzicht 16a – Nieuwe vsv-ers per vo-school (min. 100 leerlingen uit Zuidoost-Brabant)

	Nieuwe vsv-ers 2009-2010					
	Vo onderbouw		Vmbo bovenbouw		Havo/vwo bovenbouw	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)
Nieuwe methode, oude meetsystematiek						
Augustinianum SGM	1	0,3%	-	-	7	1,2%
Bisschoppelijk College	8	3,0%	2	1,3%	1	0,4%
Christiaan Huygens College	3	0,4%	14	3,2%	10	1,4%
Commanderij College	6	0,7%	6	1,0%	1	0,2%
Helicon Opleidingen	5	3,1%	9	4,6%	-	-
Instelling v VO Deurne	3	0,4%	17	3,3%	1	0,2%
J v Br College vest Deltaweg	7	2,2%	5	2,1%	-	-
J v Br College vest Molenstraat	2	0,4%	1	0,6%	5	1,3%
Lorentz Casimir Lyceum	0	0%	-	-	13	1,6%
OMO Scholengroep Helmond	7	0,5%	35	3,8%	11	0,7%
Pleincollege Bisschop Bekkers	1	0,4%	-	-	7	1,3%
RK SGM Pius X	0	0%	17	2,9%	5	0,8%
ROC Eindhoven	8	3,8%	70	29,9%	10	4,9%
Rythovius College	6	1,3%	4	2,1%	7	1,1%
SG De Rooi Pannen	7	2,3%	12	3,3%	-	-
SG Were Di	11	1,1%	25	4,1%	5	0,7%
SGM Philips van Horne	2	2,2%	2	3,8%	0	0%
SGM VO Vrije Schoolond	4	1,7%	0	0%	0	0%
SintLucas-De Eindhovense sch.	3	2,0%	5	2,6%	-	-
Sondervick College	4	0,4%	22	3,2%	3	0,5%
St. Willibrord Gymnasium	0	0%	-	-	1	0,4%
Stedelijk College Eindhoven	12	1,1%	27	4,4%	4	0,5%
Strabrechtcollege	4	0,5%	1	0,4%	8	0,9%
VO Best-Oirschot	3	0,3%	11	1,8%	8	0,9%
Varendonck-College	8	0,9%	12	2,4%	2	0,4%
Pleincollege Eckart	2	0,3%	13	3,0%	11	1,8%
Pleincollege Sint Joris	14	1,4%	24	4,2%	5	0,7%
Pleincollege Van Maerlant	1	0,2%	-	-	6	0,7%
Totaal ZO-Brabant '09-'10	140	0,8%	343	3,7%	132	0,9%
Nieuwe methode, nieuwe meetsystematiek						
Prognose ZO-Brabant '09-'10		0,2%		2,6%		0,4%
Norm '12/'13		1%		4%		0,5%
Norm '13/'14		1%		4%		0,5%
Norm '14/'15		1%		4%		0,5%
Streefwaarde '14/'15		0,2%		1,5%		0,1%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 RMC Regio Zuidoost-Brabant (37)

VO onderbouw inclusief 3^e brugjaar.

Havo/vwo bovenbouw vanaf 3^e leerjaar.

Overzicht 16b – Nieuwe vsv-ers per vo-school (min. 100 leerlingen uit Zuidoost-Brabant)

	Aantal vo-leerlingen	Nieuwe vsv-ers 2009-2010
Nieuwe methode, oude meetsystematiek		
ROC Eindhoven	652	88
OMO Scholengroep Helmond	3.987	53
Stedelijk College Eindhoven	2.397	43
Pleincollege Sint Joris	2.372	43
SG Were Di	2.267	41
Sondervick College	2.310	29
Christiaan Huygens College	1.973	27
Pleincollege Eckart	1.740	26
RK SGM Pius X	2.155	22
VO Best-Oirschot	2.475	22
Varendonck-College	2.067	22
Instelling v VO Deurne	1.988	21
SG De Rooi Pannen	676	19
Rythovius College	1.316	17
Helicon Opleidingen	354	14
Commanderij College	1.892	13
Lorentz Casimir Lyceum	1.183	13
Strabrechtcollege	1.983	13
J v Br College vest Deltaweg	553	12
Bisschoppelijk College	688	11
Augustinianum SGM	914	8
J v Br College vest Molenstraat	1.049	8
Pleincollege Bisschop Bekkers	814	8
SintLucas-De Eindhovense sch.	342	8
Pleincollege Van Maerlant	1.232	7
SGM Philips van Horne	181	4
SGM VO Vrije Schoolond	371	4
St. Willibrord Gymnasium	419	1
Totaal ZO-Brabant '09-'10	40.721	615

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 RMC Regio Zuidoost-Brabant (37)

De vsv-ers in het voortgezet onderwijs zitten veel meer versnipperd over de verschillende scholen dan in het mbo. Dat is logisch, want er zijn ook veel meer scholen. Qua absolute aantallen en relatief gezien springt ROC Eindhoven er in een eerste blik uit, vooral in de vmbo bovenbouw. Dat heeft te maken met de specifieke groepen die onder de vlag van ROC Eindhoven voortgezet onderwijs volgen. Naast het Montessori College komen de vsv-ers in het vo van ROC Eindhoven namelijk voort uit de vavo, Stap Op en het Voortgezet Onderwijs voor Anderstaligen (VOAT). Stap Op is een traject voor jongeren die (nog) niet binnen een reguliere setting kunnen functioneren. Dit betreft vaak jonge leerlingen die ongediplomeerd uitstromen uit het reguliere onderwijs. Met een aangepast programma wordt de leerlingen een vorm van beroeps-onderwijs geboden om uiteindelijk een plek op de arbeidsmarkt te verwerven en te behouden. Het VOAT is een eerste opvang van anderstalige jongeren die instromen vanuit het buitenland. Een deel van deze jongeren blijft in Nederland, een deel moet weer terug naar het land van herkomst.

4.2 Uitval bovenbouw havo/vwo

De ondersteunende richtlijnen van het ministerie om deze voorliggende probleemanalyse op te stellen noemen als aandachtspunt de uitval op de bovenbouw havo/vwo. Welke inzet is nodig in de regio om de schooluitval tot (bijna) nul terug te brengen, zoals de landelijke ambitie is? In paragraaf 1.2 hebben we laten zien dat de voortijdig schooluitval in de bovenbouw havo/vwo met 0,9 procent in 2009-2010 niet voldoet aan de norm van 0,5 procent en de streefwaarde van 0,1 procent. Volgens het ministerie zal door de vernieuwde meetsystematiek de uitval van 0,9 procent in 2009-2010 naar schatting 0,4 procent bedragen. Daarmee zou de norm wel worden gehaald, maar nog niet de streefwaarde van 0,1 procent. Aanvullende actie zou daarom alsnog nodig zijn om vsv verder te verlagen. Om een beter inzicht te verkrijgen in de specifieke uitvalproblematiek van de bovenbouw havo/vwo wordt hier achtereenvolgens voor het havo en voor het vwo geanalyseerd wat de bestemming is van de ongediplomeerde uitstroom.

Ongediplomeerde uitstroom op de bovenbouw van de havo schooljaar 2010-2011 ZO-Brabant
Met behulp van de BRON-gegevens van RMC Zuidoost-Brabant zijn 4.722 leerlingen van de havo bovenbouw in het schooljaar 2010-2011 te volgen. Daarvan zijn 383 leerlingen (=8%) achterhaald die in het schooljaar 2010-2011 uit de havo zijn gestroomd zonder een havo-diploma te bemachtigen²⁷. 25 procent was al in bezit van een mavo/vmbo diploma, 75 procent had nog geen enkel diploma op het voortgezet onderwijs.

Overzicht 17 – Ongediplomeerde uitstroom havo bovenbouw: hoogste diploma

Uitstroom zonder havo-diploma	Mavo/vmbo diploma	Ongediplomeerd
n=383	n= 95 (25%)	n = 288 (75%)

* RMC-regio Zuidoost-Brabant schooljaar 2010-2011

De 383 havo-verlaters staan op 1 oktober 2011 dus niet meer ingeschreven op de havo. Maar waar zitten ze dan wel op 1 oktober 2011? Uit de analyse blijkt het merendeel (44%) op mbo niveau 4 een opleiding te volgen. Tien procent vervolgd zijn weg op mbo-3 en drie procent op mbo-2. Bij elkaar genomen vertrekt ruim meer dan de helft (56%) van alle havo-verlaters naar het mbo. De uitval heeft bepaalde oorzaken, een deel van de jongeren kampt met een bepaalde problematiek. De doorstroom van ongediplomeerde havo-verlaters naar het mbo verlegt dan ook de problematiek van het vo naar het mbo. Het is niet bekend welk percentage van de ongediplomeerde havo-verlaters dat doorstroomt naar mbo-3/4 uiteindelijk vsv-er wordt en of dit meer of minder is dan reguliere doorstromers vanuit het voortgezet onderwijs. In de toekomst zou het interessant zijn de verdere (leer)loopbaan van ongediplomeerde havo-verlaters nader te onderzoeken.

Iets meer dan 30 procent staat ingeschreven in het volwassenenonderwijs. Deze groep heeft waarschijnlijk zijn examen niet gehaald en gaat een jaar later het havo-examen opnieuw probe-

²⁷ Definitie uitstromer havo 2010-2011 zonder havo-diploma: een leerling die op 1 oktober 2010 ingeschreven stond in de bovenbouw van de havo, een jaar later op 1 oktober 2011 niet meer en die op 1 oktober 2011 geen diploma bezat of een diploma op een niveau lager dan havo.

ren te halen op de vavo. Circa 11 procent is vsv-er. Een enkeling is naar de mavo/vmbo-tl, vwo, mbo-1 of het hoger onderwijs vertrokken.

Overzicht 18 – Waar gaan ongediplomeerde uitstromers havo bovenbouw naar toe?

Inschrijving 1 okt. 2011		
Mavo / vmbo-tl	n = 1	0%
Vavo	n = 119	31%
Vwo	n = 2	1%
Mbo-1	n = 1	0%
Mbo-2	n = 10	3%
Mbo-3	n = 37	10%
Mbo-4	n = 167	44%
Ho	n = 4	1%
Vsv	n = 42	11%
Totaal	n = 383	100%

Ongediplomeerde uitstroom op de bovenbouw van het vwo schooljaar 2010-2011 ZO-Brabant
 Analooq aan de methode voor het havo zijn 5.468 leerlingen van de vwo te volgen. Daarvan zijn 416 leerlingen (=8%) die uit het vwo zijn gestroomd zonder een vwo-diploma te bemachtigen. Alle 416 vwo-verlaters blijken op 1 oktober 2011 ongediplomeerd te zijn: ze hebben dus ook geen ander vo-diploma behaald in het verleden.

Overzicht 19 – Ongediplomeerde uitstroom vwo bovenbouw: hoogste diploma

Uitstroom zonder vwo-diploma	Met diploma vo of hoger	Ongediplomeerd
n=416	-	n = 416 (100%)

* RMC-regio Zuidoost-Brabant schooljaar 2010-2011

Het grootste deel (68%) van de uitstroom vwo bovenbouw zonder vwo-diploma uit het schooljaar 2010-2011 is in het volgende schooljaar teruggestroomd naar de havo. Ruim 20 procent staat op 1 oktober 2011 ingeschreven in het vavo. Deze groep heeft waarschijnlijk haar examen niet gehaald en probeert het een jaartje later opnieuw in de vavo. Circa 9 procent is op 1 oktober 2011 vsv-er en een enkeling is naar mbo-2, mbo-3, mbo-4 of het hoger onderwijs gestroomd.

Overzicht 20 – Waar gaan ongediplomeerde uitstromers vwo bovenbouw naar toe

Inschrijving 1 okt. 2011		
Mavo / vmbo-tl	-	-
Vavo	n = 86	21%
Havo	n = 284	68%
Mbo-1	-	-
Mbo-2	n = 2	1%
Mbo-3	n = 1	0%
Mbo-4	n = 1	0%
Ho	n = 4	1%
Vsv	n = 38	9%
Totaal	n = 416	100%

3.3 Specifieke doelgroepen en witte vlekken

De vernieuwde systematiek om vsv-ers te meten betekent dat huidige witte vlekken in beeld komen. Met witte vlekken wordt bedoeld dat bepaalde groepen tot op heden meetellen als vsv-ers, terwijl ze dat eigenlijk niet zijn. Het ministerie brengt vanaf 2012-2013 een aantal witte vlekken in beeld. Op basis van onderzoek heeft het ministerie de afname van het aantal nieuwe vsv-ers per jaar geschat (zie ook overzicht 4 in par. 1.2). In deze paragraaf wordt nagegaan of de landelijk verwachte daling ook voor de regio Zuidoost-Brabant een realistische schatting is. Om daar zicht op te krijgen wordt de landelijk schatting doorberekend voor de regio. Deze doorberekening krijgt gestalte in de overzichten 21 en 22.

In overzicht 21 volgen eerst de vsv-cijfers voor Zuidoost-Brabant in 2009-2010. In overzicht 22 wordt duidelijk hoe groot de afname in absolute aantallen nieuwe vsv-ers jaarlijks ongeveer is per onderwijssoort / -niveau. Voorbeeld: er zijn 140 nieuwe vsv-ers in de onderbouw van het vo in 2009-2010, zie overzicht 21. De nieuwe meetssystematiek geeft aan dat naar verwachting 0,6 procent van alle deelnemers onterecht als vsv-er wordt geteld, zie overzicht 22. De afname zou daarmee circa 100 vsv-ers bedragen.

Overzicht 21 – Vsv in Zuidoost-Brabant (2009-2010)

	Vo onder- bouw	Vmbo bovenbouw	Havo/vwo bovenbouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Totaal aantal deelnemers	16.815	9.321	14.585	437	3.689	12.999
Vsv 2009-2010 in abs. aantallen	140	343	132	210	565	638
Vsv 2009-2010 in procenten	0,8%	3,7%	0,9%	48,1%	15,3%	4,9%

Overzicht 22 – Afname vsv in Zuidoost-Brabant door nieuwe meetssystematiek

	Vo ob	Vmbo bb	Havo/ vwo bb	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4	Totaal
Totaal aantal deelnemers	16.815	9.321	14.585	437	3.689	12.999	
Afname vsv in procenten	-0,6%	-1,1%	-0,5%	-5%	-1%	-0,3%	
Afname vsv in abs. aantallen	100	100	75	20	35	40	370

In totaal zou de afname ongeveer 370 nieuwe vsv-ers moeten bedragen. Afdeling Leerlingenzorg van gemeente Eindhoven is gevraagd na te gaan hoe groot de vijf belangrijkste witte vlekken in 2009-2010 zijn, zie overzicht 23. De eerste vier groepen witte vlekken heeft de afdeling Leerlingenzorg van gemeente Eindhoven in haar regionale registratie voor het schooljaar 2009-2010 kunnen achterhalen. De vijfde categorie is geschat op gegevens van het ministerie²⁸.

In 2009-2010 waren er 2.028 nieuwe vsv-ers in Zuidoost-Brabant. Als de witte vlekken uit overzicht 23 in beeld waren geweest, dan zou het werkelijke aantal 457 lager uitkomen op 1.571 nieuwe vsv-ers. Verreweg de grootste witte vlek zijn de 300 jongeren die overstappen van bekostigd naar niet-bekostigd particulier onderwijs. Volgens het ministerie vertrekken deze jongeren vooral uit de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

Overzicht 23 – Witte vlekken Zuidoost-Brabant

	Afname aantal vsv-ers '09-'10	Te vinden in:
a) Jongeren die vanuit het regulier bekostigd onderwijs overstappen naar niet-bekostigd / particulier onderwijs	300	vooral vo bovenbouw
b) Jongeren met vrijstelling leerplicht (incl. jongeren in Medisch Kinderdagverblijf en zij die in buitenland onderwijs volgen)	55	vooral vo
c) Jongeren die van het vmbo en mbo naar de politieschool of defensieopleidingen gaan	20	verspreid vmbo, mbo
d) Eerstejaars nieuwkomers, dit zijn buitenlandse jongeren die hier worden opgevangen. Scholen spreken van ISK-leerlingen, anderstaligen, asielzoekers of vreemdelingen	27	vooral vo onderbouw
e) Jongeren met een mbo-1 diploma en een baan van minstens 12 uur hebben op de teldatum van 1 oktober	55*	alleen mbo-1
Totale afname nieuwe vsv-ers 2009-2010	457	

* Op basis van een schatting van het Ministerie van OCW omvat deze categorie ongeveer 1/7^e deel van de optelsom van de overige categorieën. In dit geval betreft het dus 1/7^e deel van 402 (≈ 55).

Op basis van de gegevens uit overzicht 23 is in overzicht 24 een (ruwe) schatting gemaakt van de afname nieuwe vsv-ers in 2009-2010 per onderwijstype / -niveau. Een voorbeeld ter illustratie. Het ministerie geeft aan dat het merendeel van de witte vlek 'particulier onderwijs' afkomstig is uit de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Daarop zijn 200 van de 300 nieuwe vsv-ers gelijk verdeeld over de bovenbouw vmbo en havo/vwo. De overige 100 zijn verdeeld over de mbo-niveaus 1 tot en met 4.

28 Powerpoint-presentatie Ministerie van OCW. "Het nieuwe covenant Aanval op Schooluitval 2012-2015. Workshop Meetsystematiek, procentuele norm en prestatiegeld", december 2011.

Overzicht 24 – Witte vlekken Zuidoost-Brabant; ruwe schatting naar onderwijstype / -niveau

	Vo ob	Vmbo bb	Havo/vwo bb	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4	Totaal
a) Particulier onderwijs	-	100	100	25	25	50	300
b) Vrijstelling leerplicht	20	15	20	-	-	-	55
c) Politie / defensie	-	5	-	5	5	5	20
d) Eerstejaars nieuwkomers	27	-	-	-	-	-	27
e) Mbo-1 diploma met baan	-	-	-	55	-	-	55
Totaal	47	120	120	85	30	55	457

De afname van 457 nieuwe vsv-ers 2009-2010 in Zuidoost-Brabant is groter dan de schatting van het ministerie (=370), zie overzicht 25. Dat geldt niet voor de onderbouw vo. Nogmaals wordt benadrukt dat het een ruwe schatting betreft en dat met de huidige gegevens niet exact is aan te geven hoe de afname van het aantal nieuwe vsv-ers zich per onderwijstype / -niveau uitkristalliseert.

Overzicht 25 – Witte vlekken Zuidoost-Brabant afgezet tegen schatting Ministerie

	Vo ob	Vmbo bb	Havo/vwo bb	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4	Totaal
Afname nieuwe vsv-ers '09-'10	47	120	120	85	30	55	457
Schatting Ministerie	100	100	75	20	35	40	370

Wat betekent de ruw geschatte afname nieuwe vsv-ers voor het halen van de normen van het ministerie? In overzicht 26 zijn de definitieve vsv-cijfers 2009-2010 voor Zuidoost-Brabant van het ministerie weergegeven. Als we rekening houden met de in beeld gebrachte witte vlekken komen we in overzicht 26 uit op een ruwe schatting van het werkelijke aantal nieuwe vsv-ers.

Overzicht 26 – Ruwe schatting van 'werkelijke' aantal nieuwe vsv-ers Zuidoost-Brabant

	Vo ob	Vmbo bb	Havo/ vwo bb	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4	Totaal
Nieuwe vsv-ers, cijfers OCW	140	343	132	210	565	638	2.028
Witte vlekken	-47	-120	-120	-85	-30	-55	-457
Schatting werkelijke aantal nieuwe vsv-ers	93	223	12	125	535	583	1.571

De schatting van het werkelijk aantal nieuwe vsv-ers is vervolgens in overzicht 27 omgezet naar een percentage, zie de vetgedrukte percentages. Daaronder zijn de normen van het ministerie weergegeven.

Overzicht 27 – Schatting ‘werkelijk’ aantal nieuwe vsv-ers afgezet tegen normen

	Vo onder- bouw	Vmbo boven- bouw	Havo/ vwo boven- bouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
Totaal aantal deelnemers	16.815	9.321	14.585	437	3.689	12.999
Schatting werkelijke aantal nieuwe vsv-ers (abs.)	93	223	12	125	535	583
Schatting werkelijke aantal nieuwe vsv-ers (%)	0,6%	2,4%	0,1%	28,6%	14,5%	4,5%
Norm '12-'13	1%	4%	0,5%	32,5%	13,5%	4,25%
Norm '13-'14	1%	4%	0,5%	27,5%	11,5%	3,50%
Norm '14-'15	1%	4%	0,5%	22,5%	10%	2,75%

De normen in het voortgezet onderwijs worden gehaald. In het mbo op niveau 1 ook voor schooljaar 2012-2013, daarna niet. Op de hogere mbo-niveaus worden de normen niet gehaald. Gezien de steeds scherper wordende normen blijft extra aandacht voor vsv in het mbo in Zuid-oost-Brabant nodig.

5 Analyse vsv naar achtergrondkenmerken

In deze paragraaf worden de nieuwe vsv-ers 2009-2010 van de RMC-regio Zuidoost-Brabant gedifferentieerd naar:

- geslacht;
- leeftijd;
- etniciteit;
- armoedeprobleemcumulatiegebied (APC).

Tevens wordt de vergelijking gemaakt met de vsv-cijfers in Nederland als geheel.

Het percentage nieuwe vsv-ers ligt zowel in Zuidoost-Brabant als in heel Nederland bij mannen hoger dan bij vrouwen. In Zuidoost-Brabant is 4,1 procent van alle deelnemers in 2009-2010 vsv-er geworden, het betreft 1.214 mannen. 814 of 2,9 procent van de vrouwen zijn een nieuwe vsv-er in 2009-2010. De percentages nieuwe vsv-ers voor mannen en vrouwen in Nederland liggen lager dan in Zuidoost-Brabant. We zien wel de gelijke verhoudingen in de vsv-percentages tussen mannen en vrouwen als in Zuidoost-Brabant.

Overzicht 28 – Nieuwe vsv-ers 2009-2010 naar geslacht

	Zuidoost-Brabant	Nederland
Deelnemers	57.846	1.314.808
- Man	29.349	669.017
- Vrouw	28.497	645.791
Nieuwe vsv-ers '09-'10 (abs.)	2.028	39.941
- Man	1.214	23.858
- Vrouw	814	16.083
Nieuwe vsv-ers '09-'10 (%)	3,5%	3,0%
- Man	4,1%	3,6%
- Vrouw	2,9%	2,5%

De grootste groep nieuwe vsv-ers is tussen de 18 en 20 jaar, zie overzicht 29. In Zuidoost-Brabant betreft het 1.206 van de 2.028 en in Nederland 26.305 van de 39.941 nieuwe vsv-ers in 2009-2010. We zien geen schokkende verschillen in de vsv-percentages tussen Zuidoost-Brabant en Nederland. Het vsv-percentage is procentueel het hoogst bij de 18-plussers.

Overzicht 29 – Nieuwe vsv-ers 2009-2010 naar leeftijd

	Zuidoost-Brabant	Nederland
Deelnemers	57.846	1.314.808
- t/m 15 jaar	22.753	513.410
- 16 - 17 jaar	16.564	367.718
- 18 - 20 jaar	15.215	352.674
- 21 - 22 jaar	3.314	81.006
Nieuwe vsv-ers '09-'10 (abs.)	2.028	39.941
- t/m 15 jaar	150	1.115
- 16 - 17 jaar	421	6.491
- 18 - 20 jaar	1.206	26.305
- 21 - 22 jaar	251	6.030
Nieuwe vsv-ers '09-'10 (%)	3,5%	3,0%
- t/m 15 jaar	0,7%	0,2%
- 16 - 17 jaar	2,5%	1,8%
- 18 - 20 jaar	7,9%	7,5%
- 21 - 22 jaar	7,6%	7,4%

Naar etniciteit bekeken valt op dat het percentage nieuwe vsv-ers onder westerse allochtonen in Zuidoost-Brabant (5,3%) veel hoger ligt dan in Nederland (4,0%). Uit cijfers van 2005-2006 blijkt dat het aantal is toegenomen van 180 naar 196 nieuwe vsv-ers en het percentage van 5,1 naar 5,3 procent. In Nederland als geheel is het percentage juist flink afgenomen van 5,1 naar 4,0 procent.

Overzicht 30 – Nieuwe vsv-ers 2009-2010 naar etniciteit

	Zuidoost-Brabant	Nederland
Deelnemers	57.846	1.314.808
- Autochtoon	47.811	1.023.575
- Westers allochtoon	3.707	210.184
- Niet-westers allochtoon	6.251	78.382
- Onbekend	77	2.667
Nieuwe vsv-ers '09-'10 (abs.)	2.028	39.941
- Autochtoon	1.432	25.067
- Westers allochtoon	196	3.117
- Niet-westers allochtoon	366	10.789
- Onbekend	34	968
Nieuwe vsv-ers '09-'10 (%)	3,5%	3,0%
- Autochtoon	3,0%	2,4%
- Westers allochtoon	5,3%	4,0%
- Niet-westers allochtoon	5,9%	5,1%
- Onbekend	44,2%	36,3%

Het CBS onderscheidt bepaalde gebieden waarin verschillende sociaal-economische kenmerken samenhangen met het percentage nieuwe vsv-ers. Daarbij wordt gekeken naar huishou-

dens met uitkeringen, huishoudens met lage inkomens en het aandeel niet-westerse allochtonen²⁹. Wordt op al deze kenmerken hoog gescoord, dan spreken we van een armoedeprobleemcumulatiegebied (APC). In overzicht 31 zijn de nieuwe vsv-ers gedifferentieerd naar zij die niet of wel woonachtig zijn in een APC-gebied.

Van alle deelnemers in het vo en mbo in Zuidoost-Brabant woonachtig in APC-gebieden is 6,1 procent in 2009-2010 vsv-er geworden. Dit percentage is bijna twee keer zo hoog als voor de jongeren die niet in APC-gebieden wonen. Voor Nederland als geheel zien we soortgelijke verhoudingen.

Overzicht 31 – Nieuwe vsv-ers 2009-2010 naar armoedeprobleemcumulatiegebied (APC)

	Zuidoost-Brabant	Nederland
Deelnemers	57.846	1.314.808
- Niet woonachtig in APC	51.562	1.125.980
- Wel woonachtig in APC	6.284	188.828
Nieuwe vsv-ers '09-'10 (abs.)	2.028	39.941
- Niet woonachtig in APC	1.644	29.856
- Wel woonachtig in APC	384	10.085
Nieuwe vsv-ers '09-'10 (%)	3,5%	3,0%
- Niet woonachtig in APC	3,2%	2,7%
- Wel woonachtig in APC	6,1%	5,3%

²⁹ Zie de VSV-Atlas 2009-2010 op pagina 32.

6 Analyse verzuim en verzuimbeleid

Om een beeld te krijgen van het gevoerde verzuimbeleid, de verbeteringen en de knelpunten rondom verzuim in de regio Zuidoost-Brabant is met twee goed ingevoerde sleutelpersonen van de gemeente Eindhoven en ROC Eindhoven gesproken. Daar kwam het volgende uit naar voren.

Regionale samenwerking en uniforme aanpak

De focus van het verzuimbeleid van de gemeenten in Zuidoost-Brabant ligt vanaf het jaar 2007 met name op regionale samenwerking en de uniformiteit van de aanpak van verzuim. Daar zijn volgens centrumgemeente Eindhoven belangrijke stappen mee gezet. Zo heeft elke school in tegenstelling tot vroeger nog maar te maken met 1 leerplichtambtenaar, waardoor de communicatie tussen scholen en gemeente sneller en effectiever is geworden. Het strafrechtelijk traject van de Leerplichtwet is verbeterd (meer lik op stukbeleid). Er is een Centrale Leerlingenregistratiesysteem voor geheel Zuidoost Brabant operationeel geworden. Preventief zijn zaken versterkt met projecten als thuisbezoek na melding en Veegacties Leerplicht gezamenlijk met politie. Tenslotte is in dit ontwikkelingstraject in 2012 een traject ingezet om te komen tot een (her)positionering van leerplichtambtenaren en gemeentelijke studieloopbaanadviseurs binnen de nieuwe ontwikkelingen van Passend onderwijs, transitie jeugdzorg en nieuwe ontwikkelingen VSV.

De focus van ROC Eindhoven, de mbo-instelling met veruit de meeste deelnemers uit Zuidoost-Brabant, is net als de gemeenten gericht om het verzuim uniform aan te pakken. Sinds schooljaar 2009-2010 is er één, in samenwerking met de leerplichtambtenaren ontwikkeld, verzuimprotocol voor de meer dan 20 scholen van ROC Eindhoven. In dit protocol is nauwkeurig uiteengezet welke stappen door wie gezet moeten worden indien er sprake is van de diverse mogelijke soorten verzuim. Ook de wijze van follow-up en de externe melding is hierin beschreven. Dit verzuimprotocol is onderdeel van een groter systeem (integraal Performance Management: iPM) waarin alle werkprocessen binnen ROC Eindhoven staan beschreven en worden geüpdate.

Digitaal Verzuimloket

Het gebruik van het Digitaal Verzuimloket is sinds 1 augustus 2009 verplicht gesteld. Verzuim moet worden gemeld na ongeoorloofde afwezigheid van 16 uren les- of praktijktijd in een periode van 4 weken. Volgens de afdeling Leerlingenzorg van de gemeente Eindhoven wordt het loket door de bank genomen vanuit het vo goed gebruikt. In het mbo wordt nog niet alle ongeoorloofde verzuim gemeld en tevens niet altijd tijdig gemeld. In het verlengde van de afspraken tussen de afdeling Leerlingenzorg en het ROC wordt hierbij aan een inhaalslag gewerkt. Hierbij is het uiteindelijk doel een optimaal gebruik van het verzuimloket door alle scholen van het ROC.

Afstemming tussen ROC en gemeente Eindhoven kent een ontwikkelingstraject

Vanuit het oogpunt van ROC Eindhoven gingen en gaan intern sommige zaken nog niet optimaal. Dat geeft het ROC ook ruiterlijk toe. Daarentegen is het ROC tegen regels aangelopen die niet goed stroken met de eigen visie over hoe verzuim aangepakt zou moeten worden. Een voorbeeld hiervan is de regel dat verzuim binnen vijf werkdagen gemeld moet worden in het

Digitaal Verzuimloket. Dit wordt als te star en bureaucratisch en daardoor hinderlijk ervaren. Het ROC is namelijk van mening dat alle verzuim eerst door het ROC zelf goed geverifieerd en aangepakt dient te worden alvorens deze gemeld wordt naar de gemeente. In wezen pakt het ROC daarbij een belangrijk deel van de zorgplicht op zich. In overleg met de gemeente Eindhoven was in eerste instantie dit ook zo verwerkt in het ROC verzuimprotocol. Naar aanleiding van opmerkingen van de inspectie is bij de start van het schooljaar 2010-2011 het verzuimprotocol echter aangepast waarbij de plicht om ongeoorloofd verzuim binnen 5 werkdagen te melden via het verzuimloket, voortaan nadrukkelijk is opgenomen.

Het ROC erkent dat ook na deze aanpassing verbeteringen nodig zijn. Momenteel zijn een aantal concrete acties in gang gezet. Loopbaanbegeleiders en teamleiders worden beter geïnstrueerd over hoe te handelen bij (ongeoorloofd) verzuim. Met teamleiders wordt bekeken op welke manier zij het proces beter kunnen monitoren en sturen. De hiervoor noodzakelijk aanpassingen, zoals betere signalen en rapportages, worden nu ontwikkeld in de applicatie waarin verzuim wordt vastgelegd.

Verder is het de bedoeling om een automatische koppeling met het verzuimloket tot stand te brengen zodat het makkelijker wordt om ook werkelijk binnen 5 dagen de verzuimmelding te kunnen doen. Tegelijkertijd leeft bij het ROC het gevoel dat de gemeente het eventueel hogere aantal verzuimmeldingen (als gevolg van de nieuwe manier van melden) mogelijk niet kan behappen.

In het algemeen bevreemdt het ROC Eindhoven dat vanaf januari 2012 ROC's beboet kunnen worden voor misstanden over onder meer het niet goed gebruiken van het Digitale Verzuimloket, terwijl in geval van onvoldoende gebruik van het loket door gemeenten een dergelijk middel niet wordt genoemd.

De signalering van verzuim overlapt met de signalering van voortijdig schoolverlaten (vsv). Voor het voortijdig de school verlaten gaat een periode van verzuim af en de aanpak van verzuim kan dan ook niet los gezien worden van de aanpak van vsv. Gemeente en ROC Eindhoven waren en zijn met elkaar in gesprek om verzuim / vsv aan te pakken. Uit deze gesprekken komt naar voren dat er op diverse onderdelen een goede inzet gedaan wordt, maar dat nog niet op alle onderdelen successen geboekt worden. Zo is vanuit het nieuwe Convenant Voortijdig Schoolverlaten recent in een overleg tussen de gemeente en het ROC afgestemd dat voor de doelgroep BBL wellicht ook meer inzet gedaan kan worden.

Ook intern in de scholen van het ROC is een ontwikkeling in gang gezet waarin het voortijdig schoolverlaten aangepakt wordt. Enige tijd terug zijn de zorgadviesteams binnen deze scholen georganiseerd, waarbij zowel bureau Leerplicht als de studieloopbaanadviseurs van Straks.nu betrokken zijn. Al deze ontwikkelingen worden in een periodiek overleg tussen ROC en gemeente Eindhoven geëvalueerd waarbij ontwikkelingen daar waar nodig aangepast worden.

Recente concrete voorbeelden van de aanpak VSV zijn het Carrièreloket van het ROC, de zomeractie en het project VSV in beeld. Via het carrièreloket wordt vanuit het ROC geprobeerd elke jongere die het ROC dreigt te verlaten alsnog al dan niet via doorverwijzing (zowel intern als extern) binnen de opleidingen te houden. De zomeractie is een periodieke actie waarbij dreigende uitvallers of leerlingen die onlangs niet op een opleiding aangenomen werden alsnog een inzet gedaan wordt om hen binnen een opleiding te krijgen. VSV in beeld is een maandelijkse actie om alle nieuwe vsv-ers duidelijk in beeld te krijgen en hen alsnog naar een opleiding te bewegen dan naar werk of anderszins. Daarbij wordt ook nauwgezet gevolgd door gemeenten en scholen op welke wijze op de resultaten van de aantallen vsv-ers gestuurd kan worden

zodat dit beleidsmatig opgepakt kan worden. Tevens is hierbij in de afgelopen jaren de doelgroep 18 plus meer in betrokken omdat hiervoor specifiek beleid is geformuleerd vanuit de RMC-regelgeving en de invoering van de kwalificatieplicht. Zowel voor het beleid van de Leerplichtwet als vanuit de RMC-regelgeving zijn goede afspraken gemaakt waarbij vanuit de leerlingenomvang als vanuit de diversiteit aan schoolculturen en individuele kwaliteiten nog een inhaalslag te maken is. Vastgesteld mag worden dat hierin vooruitgang wordt geboekt.

7 Voorlopige vsv-cijfers 2010-2011

Sinds februari 2012 zijn de voorlopige vsv-cijfers 2010-2011 bekendgemaakt. Een groot deel van deze regionale probleemanalyse is voor die tijd geschreven en is gebaseerd op de definitieve vsv-cijfers van 2008-2009. Om toch de laatste ontwikkelingen in de vsv-cijfers mee te nemen wordt in deze paragraaf op hoofdpunten de cijfers over nieuwe vsv-ers in 2010-2011 weergegeven en vergeleken met de cijfers van 2009-2010, allereerst in overzicht 32.

Overzicht 32³⁰ – Nieuwe vsv-ers (%) Zuidoost-Brabant

	Vo onder- bouw	Vmbo bovenbouw	Havo/vwo bovenbouw	Mbo-1	Mbo-2	Mbo-3/4
<i>nieuwe methode met oude meetsystematiek</i>						
2009-2010	0,8%	3,7%	0,9%	48,1%	15,3%	4,9%
2010-2011 (voorlopige cijfers)	0,7%	4,5%	0,9%	38,4%	14,5%	5,2%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 en 2010-2011 RMC Regio's Zuidoost-Brabant (37).

In de bovenbouw van het vmbo is het percentage nieuwe vsv-ers gestegen (van 3,7% naar 4,5%), net als in mbo-3/4 (van 4,9% naar 5,2%). In de overige typen onderwijs is het percentage nieuwe vsv-ers gelijk gebleven of gedaald.

In overzichten 33a en 33b zijn de vsv-cijfers op een gedetailleerder niveau van onderwijstype/-niveau weergegeven. Daaruit blijkt het aantal vsv-ers in alle leerwegen van de bovenbouw van de vmbo te stijgen, zowel in de reguliere vmbo als de lwoo. Het totale aantal nieuwe vsv-ers in het vo is gestegen van 615 (2009-2010) naar 670 (2010-2011).

In het mbo is het aantal nieuwe vsv-ers juist gedaald tussen 2009-2010 en 2010-2011, namelijk van 1.413 naar 1.323. De daling heeft plaatsgevonden op niveau 1 en in de bbl. De daling van de vsv-ers uit de bbl is deels te verklaren doordat het aantal bbl-ers is gedaald (als gevolg van de economische conjunctuur, zie paragraaf 2.2). Hier dient wel opgemerkt te worden dat ook het percentage nieuwe vsv-ers uit de bbl is gedaald, de bbl heeft wat betreft dan ook beter gepresteerd. Voor de bol geldt het omgekeerde, zowel het absolute aantal als het percentage nieuwe vsv-ers is in 2010-2011 gestegen ten opzichte van het voorgaande schooljaar.

30 VO onderbouw is inclusief 3e brugjaar, havo/vwo bovenbouw vanaf 3e leerjaar.

Overzicht 33a – Ontwikkeling nieuwe vsv-ers (abs.): Overzicht 33b – Ontwikkeling nieuwe vsv-ers (%): naar onderwijstype/-niveau

	'05-'06	'09-'10	'10-'11(vl)		'05-'06	'09-'10	'10-'11(vl)
Oude methode	(abs.)	(abs.)	(abs.)	Nieuwe methode, oude meetsystematiek	(%)	(%)	(%)
VO ZO-Brabant	732	615	670	VO ZO-Brabant	1,8%	1,5%	1,6%
brug 1-2	101	86	85	brug 1-2	0,7%	0,6%	0,6%
lwoo 1-2	59	51	39	lwoo 1-2	2,2%	1,9%	1,4%
brug 3	1	3	1	brug 3	0,3%	1,1%	0,4%
lwoo 3-4_bb-lw	108	68	83	lwoo 3-4_bb-lw	7,3%	5,5%	6,7%
lwoo 3-4_kb-lw	19	16	34	lwoo 3-4_kb-lw	3,9%	2,2%	4,3%
lwoo 3-4_tl-gl	3	5	3	lwoo 3-4_tl-gl	2,3%	1,5%	1,0%
vmbo 3-4_bb-lw	90	44	56	vmbo 3-4_bb-lw	7,2%	6,2%	9,6%
vmbo 3-4_kb-lw	68	46	58	vmbo 3-4_kb-lw	3,9%	3,1%	3,8%
vmbo 3-4_tl-gl	154	164	178	vmbo 3-4_tl-gl	3,3%	3,4%	3,7%
havo 3-5	81	77	86	havo 3-5	1,4%	1,2%	1,3%
vwo 3-6	48	55	47	vwo 3-6	0,7%	0,7%	0,6%
vm2 3-4 bb-lw	-	-	0	vm2 3-4 bb-lw	-	-	0,0%
MBO ZO-Brabant	1.470	1.413	1.323	MBO ZO-Brabant	9,0%	8,3%	7,8%
Bol 1	122	135	96	Bol 1	38,6%	44,0%	36,8%
Bol 2	352	287	290	Bol 2	15,0%	13,7%	14,0%
Bol 3	229	182	197	Bol 3	8,2%	5,4%	6,1%
Bol 4	380	368	413	Bol 4	4,9%	4,6%	5,0%
Bbl 1	43	75	38	Bbl 1	37,7%	57,7%	43,2%
Bbl 2	245	278	215	Bbl 2	15,2%	17,5%	15,4%
Bbl 3	69	65	56	Bbl 3	6,5%	5,3%	4,6%
Bbl 4	30	23	18	Bbl 4	8,2%	5,3%	4,3%
ZO-Brabant totaal	2.202	2.028	1.993	ZO-Brabant totaal	3,8%	3,5%	3,4%

Bron – VSV-Atlas convenantjaar 2009-2010 en 2010-2011 RMC Regio 37 Zuidoost-Brabant

Naar instelling bekeken (niet weergegeven) vallen de twee grootste ROC's in Zuidoost-Brabant op. Het aantal nieuwe vsv-ers woonachtig in Zuidoost-Brabant is voor ROC Eindhoven (exclusief vo) sterk afgenomen van 854 of 9,5 procent naar 672 of 7,8 procent, terwijl dit bij ROC Ter AA behoorlijk is toegenomen van 224 of 8,8 procent naar 261 of 10,5 procent.

8 Conclusies deel II

Uit de regionale probleemanalyse blijkt dat regiobreed het percentage nieuwe vsv-ers te hoog is in vergelijking met de landelijke normen. In vergelijking met andere RMC-regio's valt vooral op dat er sinds 2005-2006 te weinig progressie is geboekt om vsv terug te dringen. We zien dan ook in de lijst met vsv-percentages dat Zuidoost-Brabant haar plaats bovenin de middenmoot (2005-2006) heeft moeten verruilen voor een plaats onderin de middenmoot (2009-2010). De kwantitatieve analyses laten de vindplaatsen van vsv en de achtergronden van vsv zien. Dit zijn de belangrijkste conclusies uit dit deel van de regionale probleemanalyse.

1. Net als in de rest van Nederland komt de vsv-problematiek het vaakst voor in de grote steden, ook procentueel gezien. De 5,1 procent nieuwe vsv-ers in 2009-2010 afkomstig uit gemeente Eindhoven (vo en mbo bij elkaar opgeteld) is dan ook het hoogste vsv-percentage in Zuidoost-Brabant. Absoluut gezien komt ongeveer een derde van de ruim 2.000 nieuwe vsv-ers uit Eindhoven. Er is sinds 2005-2006 een daling in het aantal nieuwe vsv-ers van ruim 5 procent gerealiseerd in Eindhoven. Deze daling blijft echter achter bij de rest van de regio en de gemiddelde daling in heel Nederland.
2. De problematiek in Zuidoost-Brabant is het grootst op het mbo. Op de bbl niveau 2 is er sprake van een toename van het aantal nieuwe vsv-ers tussen 2005-2006 en 2009-2010, namelijk met 13,5 procent. Dat is geen goede ontwikkeling en met een vsv-percentage van 17,5 procent wordt ook niet voldaan aan de norm van 13,5 procent voor 2012-2013. Deze norm zal in 2014-2015 10 procent bedragen. Ook in absolute aantallen is de bbl-2 omvangrijk met 278 nieuwe vsv-ers in 2009-2010. Van alle vsv in de bbl is verreweg het merendeel (278 of 63% v/d 441) te vinden op niveau 2. Er is meer inzet nodig om vsv in de bbl terug te dringen.
3. De prestaties op mbo-3/4 in Zuidoost-Brabant zijn beter dan de gemiddelde Nederlandse RMC-regio. Zij voldoen echter niet aan de normen en het ministerie wil het vsv sterk terugdringen. Het ministerie is van mening dat leerlingen op niveau 3 en 4 in staat zouden moeten zijn om een startkwalificatie te behalen. De hogere mbo-niveaus verdienen daarom prioriteit. In absolute aantallen komen op niveau 3 en 4 ook de meeste vsv-ers voor, namelijk 638 nieuwe vsv-ers in 2009-2010 op een totaal van 1.413 in het mbo als totaal. De grootste aantallen vsv-ers zijn te vinden op bol-4: 368.
Uit de analyse van de uitvalredenen in Zuidoost-Brabant blijkt dat vooral op de hogere mbo-niveaus winst te behalen is. In 65 tot 70 procent van de uitval op mbo-3/4 heeft de mbo-instellingen een bepaalde invloed. Zo'n 35 à 40 procent op mbo-3/4 valt uit om redenen die met de studie- en beroepskeuze te maken hebben. Daarbovenop valt nog ruim een kwart uit om persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe niets aan kan doen, maar waar zij wel met opvang een positieve rol kan spelen om uitval te voorkomen.
4. Vsv op mbo niveau 1 vormt een speciaal geval. Immers, bij het succesvol doorlopen van de opleiding is toch sprake van vsv, aangezien met een diploma op niveau 1 geen startkwalificatie is behaald. Voor de vsv-ers op niveau 1 is dus niet duidelijk of een diploma is behaald of niet. Van de niet vsv-ers is weer niet duidelijk of ze nog op dezelfde opleiding zitten of op een andere. Kortom, op dit moment is het succes van de mbo-1 opleiding niet goed te bepalen op basis van alleen de vsv-cijfers. Daarvoor is in ieder geval meer inzicht nodig in de plaatsen waar vsv-ers zich bevinden: nog steeds in de mbo-1 opleiding; doorgestroomd

naar een mbo-2 of andere opleiding; op de arbeidsmarkt met een baan; op de arbeidsmarkt zonder baan.

Dat het succes van mbo-1 niet goed te bepalen is, maakt het overigens opmerkelijk dat er voor mbo-1 een norm is gesteld. Uit de norm zou je kunnen afleiden dat het ministerie als doel heeft zoveel mogelijk niveau 1 deelnemers door te laten stromen naar niveau 2. Daarbij speelt ook de afschaffing van de drempelloze instroom in mbo-2 en komst van de entreeopleiding als toegangsopleiding voor mbo-2.

5. Naar mbo-instelling bekeken zijn de meeste vsv-ers afkomstig van ROC Eindhoven (854) en ROC Ter AA (224). Beide instellingen voldoen niet aan de norm die door het ministerie is gesteld. Naast deze twee instellingen voldoen ook Helicon Opleidingen en ROC Tilburg niet aan de norm, absoluut gaat het om respectievelijk 86 en 39 nieuwe vsv-ers in 2009-2010. Bij de vier genoemde mbo-instellingen wordt op alle aanwezige mbo-niveaus de norm nog niet gehaald.
6. Bij ROC Eindhoven blijkt uit verdiepend onderzoek dat circa 20 procent van de uitvallers uit de schooljaren 2008-2009 tot en met 2010-2011 een traject heeft gevolgd in de tweedelijnszorg van ROC Eindhoven. Uit ervaring blijkt dat dit 'bereik' een onderschatting is en dat in werkelijkheid een groter aandeel van de uitvallers bekend is en geholpen door de tweedelijnszorg van ROC Eindhoven. Desondanks is het duidelijk dat een groot deel van de uitvallers niet bekend is in de tweedelijnszorg en dat een belangrijk deel van de problematiek niet wordt gesignaleerd. Uit overeenkomstige onderzoeken in onder andere Utrecht blijkt dat ook zware problematiek niet altijd wordt gesignaleerd.
7. De zorg in en om het onderwijs dient alle groepen te kunnen ondersteunen. Dat houdt in dat de RMC-regio in staat moet zijn om op de uiteenlopende behoeften van diverse (groepen) individuen in kan spelen. Inspelen op zowel lichte problematiek, bijvoorbeeld wanneer het puur en alleen gaat om studiekeuzeproblematiek, als op de zware problematiek van overbelasten. Overbelasten zijn deelnemers bij wie de belasting van diverse problemen zo groot is dat er problemen in de studie ontstaan. Het dossieronderzoek bij ROC Eindhoven wijst uit dat meer dan 80 procent van de deelnemers in de tweedelijnszorg overbelast is. Overbelasten komen op alle niveaus voor.
8. Het overgrote deel van de zorgdeelnemers van ROC Eindhoven is overbelast en het bereik van de tweedelijnszorg onder uitvallers bedraagt 20 procent. Het is dus voornamelijk de lichte problematiek die niet wordt gevangen door de tweedelijnszorg. Ook wanneer de zorg niet specifiek gericht is op jongeren met gedrags- en of persoonlijke problematiek, blijken vooral zwaar of overbelaste jongeren geholpen te worden. Zo blijkt meer dan 70 procent van de jongeren in Oriëntatie & Keuzetrajecten overbelast te zijn.
9. De vsv-problematiek is op het vo minder groot dan op het mbo. Inclusief de verwachte daling van het aantal nieuwe vsv-ers als gevolg van de vernieuwde meetsystematiek liggen de vsv-percentages op het vo in 2009-2010 reeds onder de prestatienormen in de gehele convenantperiode 2012-2015.
10. De uitval in de havo/vwo bovenbouw in Zuidoost-Brabant ligt dicht bij de norm. Het vsv-percentage van alleen de vwo bovenbouw ligt met 0,7 procent het dichtst bij de norm. Als de witte vlekken in beeld zijn gebracht zal het zelfs onder de norm van 0,5 procent komen te liggen, zo is de verwachting van het ministerie. Het vsv-percentage van alleen de havo bovenbouw ligt hoger, namelijk op 1,2 procent.

Er is een nadere analyse gepleegd op de ongediplomeerde uitstroom (niet per se vsv!) van de havo en vwo bovenbouw in Zuidoost-Brabant in het schooljaar 2010-2011. Het grootste deel (68%) van de ongediplomeerde vwo-verlaters stroomt af naar de havo. Van de ongediplomeerde havo-verlaters vertrekt ruim meer dan de helft (56%) naar het mbo. Deze uitval heeft bepaalde oorzaken, een deel van de ongediplomeerde havo-verlaters kampt met een bepaalde problematiek. De doorstroom van ongediplomeerde havo-verlaters naar het mbo verlegt dan ook de problematiek van het vo naar het mbo. Tevens blijkt uit de analyse dat een kwart van de ongediplomeerde havo-verlaters reeds een vmbo-t/mavo diploma in bezit heeft.

11. Het vsv-percentages in de bovenbouw van het vmbo voldoet in Zuidoost-Brabant wel aan de landelijk gestelde norm. Ten opzichte van andere RMC-regio's ligt er echter ruimte om het aantal nieuwe vsv-ers in de bovenbouw van het vmbo af te laten nemen. Inclusief de nieuwe meetsystematiek komt het vsv-percentages in 2009-2010 uit op 2,6 procent in de bovenbouw vmbo in Zuidoost-Brabant. Bij de gemiddelde regio is dit 1,8 procent en in Twente zelfs 0,7 procent.
12. Het verzuimbeleid in de regio Zuidoost-Brabant heeft zich de afgelopen jaren gekenmerkt door het uniformeren van de aanpak en het verbeteren van de samenwerking van de regionaal betrokken partijen. Het gebruik van het Digitale Verzuimloket is verplicht gesteld sinds 1 augustus 2009. Over het algemeen wordt het loket in Zuidoost-Brabant goed gebruikt. In het mbo wordt nog niet alle ongeoorloofde verzuim gemeld en ook niet altijd tijdig. Tussen de afdeling Leerlingenzorg en ROC Eindhoven wordt aan een inhaalslag gewerkt.

Op basis van deze conclusies zijn zes inhoudelijke vsv-thema's – c.q. problematieken en doelgroepen – geformuleerd waar verbetering van de ondersteuning aan jongeren noodzakelijk is. De zes vsv-thema's zijn:

- Thema 1. Signalering van vsv en doorverwijzing naar de tweedelijnszorg.
- Thema 2. Uitval in de bbl.
- Thema 3. Studiekeuzeproblematiek, uitval mbo-3/4.
- Thema 4. Zorgstructuur van het onderwijs (intern en extern) in het algemeen, en zorgstructuur gericht op overbelasten in het bijzonder.
- Thema 5. Mbo-niveau 1, inrichting entreeopleidingen.
- Thema 6. Uitval havo / vwo bovenbouw.

Per thema is de problematiek belicht en worden oplossingen gegeven om de vsv-problematiek nog beter te bestrijden. Vanuit de zes thema's zijn een viertal speerpunten benoemd voor het voeren vsv-beleid in de convenantperiode 2012-2015. Zie deel I van de regionale probleemanalyse voor meer informatie over de thema's en speerpunten.

Bijlage 1 – Categorisering van uitvalsredenen

Hoofdcategorieën uitvalsredenen

De genoemde zeven hoofdcategorieën zijn de kern van wat mbo-breed aan uitvalsredenen geregistreerd zal moeten worden. Aan deze categorisering van uitvalsredenen kan in de praktijk soms een aantal haken en ogen zitten. Het betere is echter soms de vijand van het goede, en daarom zijn keuzes gemaakt die in de praktijk het meest werkbaar zijn.

1. **Persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe absoluut geen invloed op kan uitoefenen**, zoals: verhuizing, ziekte, overlijden, geografische afstand.
2. **Persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe niets kan doen aan de oorzaken maar in principe en wellicht wel aan de opvang**, zoals: sociaal-emotionele problemen, psychische stoornissen, leerproblemen, problemen in de thuissituatie.
3. **Instellingsgebonden factoren**. Hierbij gaat het om factoren waarop de instelling in principe wél zelf of samen met andere instanties invloed heeft, en die kunnen variëren van: bijvoorbeeld: problemen met de inhoud en/of vormgeving van opleidingen, het gedrag van docenten, de ervaren veiligheid op school.
4. **Studie- en beroepskeuzegebonden factoren**. Hierbij gaat het om factoren waarop de instelling zelf of samen met andere instanties deels wel en deels geen invloed op kan uitoefenen. Deels wel voor zover deze factoren liggen in de sfeer van de intake en 'leerloopbaan'-begeleiding. Deels niet voorzover in een eerder stadium bepaalde studie-schoolberoepskeuzebeslissingen zijn gemaakt.
5. **Arbeidsmarkt- en (externe) omgevingsfactoren**. Hierbij gaat het om factoren waarop de instelling merendeels geen invloed heeft, zoals bijvoorbeeld arbeidsovereenkomst opgezegd, 'groenpluk' of sollicitatieplicht.
6. **Zonder diploma, maar wel succesvol / afgesproken resultaat behaald**. Dit is een categorie die verwijst naar afspraken in de onderwijsovereenkomst die gemaakt zijn met deelnemers en die gerealiseerd zijn, zonder dat dat gepaard gaat met een diploma. Belangrijk is dat deze 'ongediplomeerd succesvollen' scherp geregistreerd worden en dat dergelijke trajecten vastgelegd worden in de onderwijsovereenkomst.
7. **Onbekend**. Daarbij wordt aangegeven waarom de uitvalsreden onbekend is gebleven, zoals bijvoorbeeld 'niet bereikbaar'. Er wordt naar gestreefd dat de categorie 'onbekend' maximaal 5 procent bedraagt. Daardoor wordt voorkomen dat te gemakkelijk 'uitvalsreden onbekend' wordt geregistreerd.

Toedeling uitvalsredenen aan hoofdcategorieën

De mbo-instellingen moeten de redenen van uitval toedelen aan de hierboven weergegeven hoofdcategorieën. In onderstaand overzicht heeft het KBA Nijmegen eind oktober 2007³¹ aan de MBO-Raad een voorstel gedaan voor het toedelen van mogelijke uitvalsredenen aan de hoofdcategorieën. De in het overzicht opgenomen uitvalsredenen zijn niet uitputtend, maar geven wel een breed beeld van mogelijke oorzaken van uitval.

<p>1. Persoongebonden factoren waar de instelling in principe absoluut geen invloed op kan uitoefenen</p>	<ul style="list-style-type: none">• Ziekte• Gezondheidsredenen• Verslavingsproblemen• Overlijden• Zwangerschap• Verhuizen• Reistijd / bereikbaarheid• (R)emigratie• Financiële beperkingen• Zorgtaken• Geen (geldige) verblijfsvergunning• Van school verwijderd (bijv. als gevolg van wangedrag)• Detentie
<p>2. Persoonsgebonden factoren waar de instelling in principe niets kan doen aan de oorzaken, maar in principe en wellicht wel aan de opvang</p>	<ul style="list-style-type: none">• Onvoldoende beheersing Nederlandse taal• Fysische beperkingen• Psycho/sociale beperkingen• Onvoldoende capaciteit• Leerproblemen / intellectuele beperkingen• Relatie-problemen met vriend(in), familie• Problemen thuissituatie• Slechte omgang met studenten / medewerkers school• Mist zelfdiscipline• Te veel studievertraging• Afspraken niet nakomen• Voorkeur voor andere activiteiten dan opleiding• Vrienden stopten met hun opleiding• Geen kinderopvang

31 "NOTITIE HANDREIKING UITVALSREDENREGISTRATIE", KBA Nijmegen, 29 oktober 2007.

<p>3. Instellingsgebonden factoren</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tempo opleiding te hoog • Combinatie werken en leren te zwaar • Inhoud opleiding te specialistisch • Inhoud opleiding te breed • Inhoud opleiding te vaag • Te veel klassikaal lesgeven • Te veel werken in projectgroepen • Deelnemer onvoldoende beoordeeld op eigen, individuele prestaties • Onvoldoende vrijheid voor deelnemer om te doen wat hij/zij belangrijk vindt • Onduidelijkheid bij deelnemer wat er van hem/haar verwacht wordt • Lessen niet interessant • Geen aansluiting theorie praktijk • Vakken binnen pakket sluiten niet op elkaar aan • Ontevreden over organisatie • Gevoel van onveiligheid • Sfeer op school • Outillage gebouw / kantine • Problemen met medestudenten • Problemen met docenten / medewerkers • Docenten hebben te weinig vakkennis • Docenten geven geen goede uitleg • Begeleiding op school onvoldoende • Begeleiding op stage vanuit school onvoldoende • Begeleiding op werkplek vanuit school onvoldoende • Stage bevalt niet • Veelvuldig lesuitval • Ongunstig lesrooster • Opleiding bevat te weinig praktijk • Niveau opleiding werkelijk te hoog • Niveau opleiding werkelijk te laag • Te weinig mogelijkheden om over te stappen naar een andere opleiding • Opleiding bevalt niet • Opleiding sluit niet aan bij talenten en interesses • Manier van lesgeven niet geschikt voor deelnemer • Geen goede aansluiting VO-MBO • Onvoldoende aandacht voor taalontwikkeling
--	--

<p>4. Studie- en beroepskeuzegebonden factoren</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verkeerde keuze opleiding • Deelnemer heeft een opleiding gekozen die vergeleken met zijn capaciteiten van een te hoog niveau is • Deelnemer heeft een opleiding gekozen die vergeleken met zijn capaciteiten van een te laag niveau is • Belangstelling andere opleiding • Verkeerd beeld opleiding • Verkeerd beeld beroep • Opleiding past niet bij wat deelnemer later wilde worden • Deze school heeft vóóraf geen goede informatie gegeven over de opleiding • Vorige school heeft vóóraf geen goede informatie gegeven over de opleiding • Niet goed genoeg georiënteerd • Problemen bij intake en begeleiding
<p>5. Arbeidsmarkt- en (externe) omgevingsfactoren</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liever werken • Werken leuker dan naar school gaan • Geld verdienen belangrijker dan naar school gaan • In een baan ook voldoende / meer mogelijkheden om zich te ontwikkelen • Ziet nut van diploma / naar school gaan niet in • Aanbod van stagebedrijf om daar te komen werken (groenpluk) • Aanbod van ander bedrijf om daar te komen werken • Baan die deelnemer kon krijgen niet te combineren met opleiding • Loon / vergoeding te laag • Geen vrij meer kunnen nemen wanneer deelnemer dat wil • Geen bpv-plaats kunnen vinden • Problemen op bpv-/stage-plaats • Kwaliteit begeleiding door bedrijf onvoldoende • Ontslag / weggestuurd van stage/bpv • Onvoldoende resultaat bpv • Ander werk / beroep • Werk niet leuk / werk bevalt niet • Sollicitatieplicht
<p>6. Zonder diploma, maar wel succesvol / afgesproken resultaat behaald</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Maatwerktraject succesvol afgerond
<p>7. Onbekend</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Onbereikbaar / geen reactie • Reden niet kunnen achterhalen • Administratieve redenen

Bijlage 2 – Inventarisatie wensen schoolcontactpersonen VSV

Bevorderen persoonlijke, structurele en stabiele samenwerking tussen vmbo-mbo: oplossingsrichtingen voor komende jaren	
<p>Thema 1.</p> <p>Tijdige signalering van jongeren die dreigen uit te vallen en tijdige ondersteuning aanbieden vanuit de 2^e lijn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bij intake dient het risicoprofiel van leerlingen al in beeld te zijn. • Observatie van gedrag in de klas kan een tijdige indicatie geven voor naderend verzuim en vsv. • Vergt een sluitende verzuimregistratie en verantwoordelijkheidsbesef van mentor • Langdurig investeren in de relatie tussen mentor / praktijkbegeleider en leerling / ouders / belangrijke personen in de privé-omgeving. Dit versterkt de emotionele betrokkenheid met de school van leerling, ouders en personen in de privé-omgeving. • Goede leerlingbesprekingen in teamvergaderingen zijn noodzakelijk. • Voortzetting en verbreding van het coachingsproject in Helmond voor leerlingen in de bl: vroege signalering, tijdige contacten en korte, rechte lijnen tussen vo en mbo om risicoleerlingen warm over te dragen en te blijven coachen ook na instroom. Een neutraal persoon benoemen in het vmbo die langere tijd in het mbo meeloopt en in het mbo die vanaf februari zicht vergroot op risicoleerlingen die overstappen naar mbo. • Voortdurende monitoring en zo vroeg mogelijk reageren op het ontstaan van mogelijke problemen, ook bij havisten en indien nodig snel regelen van tussentijdse extra begeleiding ter ondersteuning van de mentor / SLB-er. • Signaleringsinstrument en - protocol ontwikkelen. De eerste stappen zijn daarin gezet tussen enkele vo-scholen en ROC Ter AA. Zou verbreed moeten worden • Preventieve samenwerking met leerplicht en Straks.Nu is een vereiste. De 16-uurs melding ook hanteren voor de 18+ leerlingen. • Een gedegen en goede diagnose bij dreigende uitval kan preventief werken en “geshop” met leerlingen in een aantal gevallen voorkomen. Het eigen team kan na de diagnose met gerichte inzet vaak een leerling toch zelf weer motiveren. • Vanuit de 2^e lijn geen afwachtende houding, maar continu en actief contacten onderhouden met teams. • Bij ongediplomeerde overstap van vo-leerlingen naar mbo is een “warme overdracht” een must. Dat moet geregeld worden.
<p>Thema 3.</p> <p>Studie- en beroepskeuze van jongeren</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vroegtijdige signalering van leerlingen die aan het einde van het vmbo niet goed kunnen kiezen en in het mbo daar rekening mee houden. • In het mbo is veel kennis en kunde op dit gebied aanwezig. Laat het mbo hierover terugkoppelen aan het vo en laat het vo hier gebruik van maken.

	<ul style="list-style-type: none"> • Het mbo dient een actievere rol op zich te nemen als bijdrage aan het LOB programma in het vo m.n. in de g/t leerweg en in de havo. Geen incidentele meeloopdag, maar een regelmatige en inhoudelijk afgestemde bijdrage in het totale LOB-proces zowel in onderbouw als bovenbouw van deze onderwijstypen. • Samenwerking met bedrijven in de regio is daarbij noodzakelijk. • Decanen afleverende school inschakelen en leerling opnieuw laten begeleiden als uitval in het mbo in eerste kwartaal schooljaar plaatsvindt. Achterhalen welk onderliggend probleem er is. • Zorgen voor tussentijdse instroommogelijkheden in het mbo om tegemoet te komen aan leerlingen die laat keuzes maken, twijfelen aan eerdere keuze e.d. • Verbetering voorlichting vooral ook voor opleidingen met een populaire naam, maar waarvan de inhoud niet altijd duidelijk is. • Mbo-docenten kennis laten maken met onderwijs in vmbo en andersom. • Professionalisering van het decanaat in het voortgezet onderwijs m.n. in de havo/vwo scholen. • Tijdig betrekken van ouders. • Vernieuwd LOB-beleid implementeren in vmbo g/t en havo. Dit structureel onderdeel laten zijn van het curriculum vanaf de onderbouw. Daarbij in de onderbouw structureel meer aandacht schenken aan de beroepskolom als gelijkwaardige leerroute aan de avo-kolom. In de LOB-lessen niet alleen vaardigheden oefenen. • In vmbo g/t ook een beroepsgericht vak aanbieden. • Bij het kiezen van een opleiding de keuze ook afstemmen op de persoonlijke kenmerken van een leerling (matchen). Past het beroep bij hem / haar. • Individuele voortgangsgespreken als onderdeel van LOB. Opzetten van goede leerlingbegeleiding door mentor, afdeling, decaan, leerlingbegeleiders, orthopedagoog en schoolmaatschappelijk werk etc. • Het DPF door ontwikkelen naar een valide en betrouwbaar instrument, geschikt voor verdere begeleiding in het mbo. • Digitale overdracht van informatie die nu via www.nahetvo.nl geregeld is, dient verbreed te worden i.v.m. bovenregionale instroom in het mbo. Het uitvoeren van een pilot tussen enkele vmbo-scholen en een of meer mbo's kan b.v. binnen het landelijke project ELD.
<p>Thema 2. Jongeren in de bbl-leerweg in het mbo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Recessie belangrijke oorzaak m.n. voor nog niet bekwame werknemers. • Bij de zorgopleidingen is de uitval te wijten aan de combinatie school / werk / gezin o.a. vanwege de verschillende diensten. • Samenwerking van onderwijs met kenniscentra/ BPV en school is wezenlijk en kan preventief werken w.b. vsv. • Bij dreigend verlies van baan snel schakelen met betreffende kenniscentrum en in verlengde daarvan met het UWV Werkplein.
<p>Thema 4. Overbelaste jongeren</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgdragen voor het pedagogisch goed toegerust zijn van het personeel die met deze doelgroep werkt.

	<ul style="list-style-type: none"> • Grote groep in het mbo. Hiervoor is te weinig geregeld. Waar kunnen ze b.v. terecht? Voor studenten die tijdelijk geen onderwijs kunnen volgen, zijn er te weinig alternatieven. Zelfde problematiek kennen we bij de "niet-willers" • Nieuwe bekostiging belemmert de optie van mogelijke vertraging opleiding voor deze groep. • Maatschappelijk probleem dat alleen met ouders en maatschappij op te lossen is. • In hogere niveaus het ZAT inschakelen en individuele begeleiding organiseren met externe hulpverlening. • Voor overbelaste jongeren is een periodiek casusoverleg ingericht waarin studenten besproken en gevolgd worden.
Thema 5. Jongeren in mbo-1 opleidingen	<ul style="list-style-type: none"> • Duidelijke criteria opstellen t.b.v. instroom van leerlingen uit het praktijkonderwijs. • Zorgdragen voor het pedagogisch goed toegerust zijn van het personeel die met deze doelgroep werkt. • Versterken van de extra begeleiding als integraal onderdeel van het onderwijsleerproces. • Mogelijk dat de nieuwe opzet van de entree-opleidingen meer kan bieden juist bij bemiddeling naar werk. • Warme overdracht van leerlingen (school, ouders) bij de start van een opleiding.
Thema 6. 18+ jongeren in havo / vwo	<ul style="list-style-type: none"> • Groot probleem voor de havo/vwo scholen. Leerplicht heeft hier preventieve rol in te vullen en na vsv een monitoringsrol. • Bij afstroom van deze leerlingen naar het mbo is warme overdracht noodzakelijk • Bij de intake in het mbo specifieke aandacht besteden aan opleidingskeuze en begeleidingsbehoefte. (doorgeschoven problematiek uit vo) • In het mbo vormt deze doelgroep geen echt probleem vanwege de verschillende opleidingsmogelijkheden tot versnelling. • Als het VAVO komt te vallen onder OCW biedt dit wellicht weer extra mogelijkheden om het vsv te reduceren. • Tussentijdse (neven)instroom vanuit het vo dient met een goede onderbouwing mogelijk te zijn b.v. in z.g. doorstroomgroepen. Bij de start van het schooljaar is de leerling goed voorbereid voor de gekozen reguliere opleiding.
Allochtone jongeren	<ul style="list-style-type: none"> • Verkeerde beelden van opleiding en beroep (o.a. wel / geen status) is aandachtspunt voor LOB in vmbo. • Ouderbetrokkenheid is essentieel: ouders verplichten aan ouderavonden deel te nemen. Naast ouders is het betrekken van de moskeeverenigingen belangrijk. • Het voortgezet onderwijs in deze regio kan tijdiger gebruik maken van het traject voor anderstalige jongeren binnen School 23. • Door invoering vereiste referentieniveaus voor taal en rekenen wordt het gevaar voor vsv vergroot. Vraagt extra inzet van taal en rekenlessen, grotere alertheid en goede informatie-overdracht bij overgang vo-mbo.

	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek naar huidige uitvalpercentages is wenselijk om de komende jaren te monitoren of ontwikkelingen van invloed zijn op vsv-aantallen.
<p>Thema 4. Inrichten regionale zorgstructuur t.b.v. zorgleerlingen in het onderwijs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toe te spitsen op de problematieken van jongeren in het mbo. • Transitie Jeugdzorg kan hier een positieve bijdrage aan leveren. • Het regionaal afstemmen van een gezamenlijk digitaal zorgdossier door instanties die een jongere begeleiden / begeleid hebben, zodat bij instroom in het onderwijs goed aangesloten kan worden. • Het mbo mist opvangmogelijkheden voor mbo-studenten in mbo 3 en 4 die even de opleiding niet kunnen volgen, maar wel structuur en begeleiding nodig hebben. • Zorgprofielen van de individuele vo-scholen moeten passen in het totaalprofiel Passend Onderwijs. In de regio zal een dekkend palet van onderwijsvoorzieningen moeten komen.